Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Skjoldborg, Johan.
Titel | Title:	Ensomme Folk : Fortællinger.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København ; Kristiania : Gyldendal, 1909
Fysiske størrelse | Physical extent:	194 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

JOHAN SKJOLDBORG·

ENSOMME·FOLK·

FORTÆLLINGER·

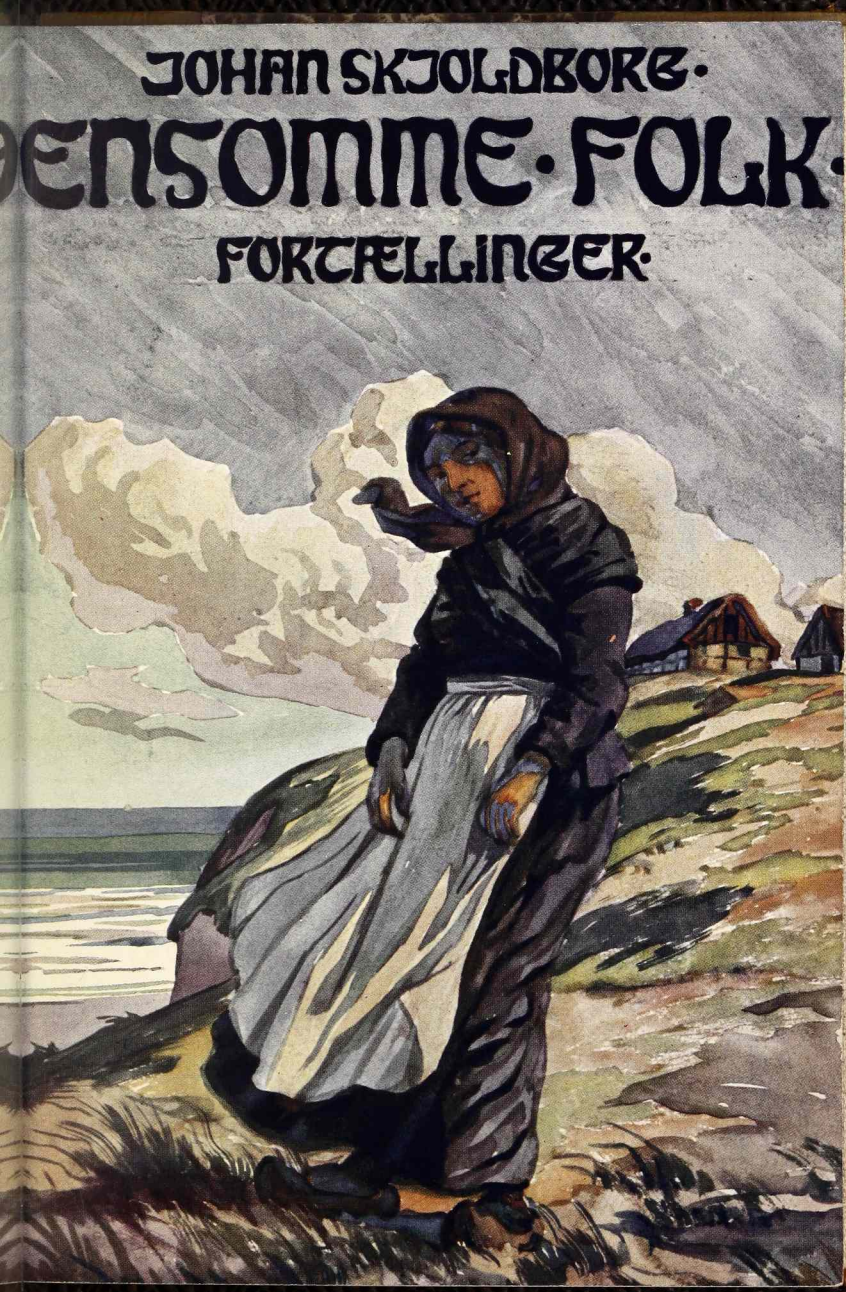

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ENSOMME FOLK

1909. L 2371

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

JOHAN SKJOLDBORG

ENSOMME FOLK

FORTÆLLINGER

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
1909

Published March 31, 1909. Privilege of copyright in the United States, reserved under the act approved March 3, 1905, by Johan Skjoldborg.

INDHOLD

	Side
Greth' epaa Lien	7
Per Hywers Sommerdag	33
En Brydhammer	65
De gyldne Drømmes By	79
Skæbne	109
Æventyrrejsen	153
Kræn i Kragheden	171

GRETH' EPAA LIEN

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

I

Enkens Gaard laa vester ude ved Havet.

Der strakte sig en lang Bakkeaas som en Kæmpearm tvært imod Havet; den endte i en brat Knude, som en Knytnæve mod det vrede Vand.

Øverst paa den Knude laa Gaarden Lien — egentlig Over-Lien i Modsætning til Under-Lien, som laa neden for Bakken.

Gaarden Lien laa udsat lige mod det haarde Nordvestvejr, der her raser den meste Tid, oprører Havet, hvirvler det fygende Sand rundt i Klitternes Troldkedler og skurer og skaver de nøgne Bakkesider, saa de næppe kan holde Sværen paa.

Dog saa Li'en ikke forreven ud som mange andre Gaarde paa denne Kant, hvor der hører

en saa vedholdende Villie og saa utrættelig en Haand til at kæmpe mod Vind og Vejr.

Den havde aldrig set forreven ud i den Tid Slægten Faldborg havde boet her, og det havde den længere end i Mands Minde. Faldborgerne var haardføre Folk, og der var ingen Ende paa deres Sejghed.

Grethe var en rigtig Faldborger — Greth' epaa Li'en som hun kaldtes.

Naar den mindste Tot Tag ruskedes løs, blev det straks omhyggelig fæstnet med Simer, og naar Kalkpudsen skallede af, blev det snart rettet. Al Ting blev taget i Tide i denne Gaard. Saasnart Vejret slog en Revne, var Grethe der og bødede. Der var en stadig Kamp mellem Vejret og hende; men naar det havde sluppet sin Kraft løs i et susende og sydende Stormløb, der kunde vare mange Dage, saa dukkede hendes Gaard paa Li'knuden op af Stormtaagen som en Baad af Havet, løftet paa en Bølgetop.

Altid laa Li'en der oppe paa Knuden lige i Vinden, nok lappet og flikket, men altid hel og holden, sikker og solid.

Greth' epaa Li'en kom aldrig til kort. Heller

ikke Lyn og Torden kunde overraske hende; hun lod sig ikke overliste; hun havde sine Vejrmærker som nogen gammel Sømand. Og hun var paa Vagt til enhver Aarstid.

Det havde Faldborgerne altid været.

Li'ens Jorder strakte sig fra de yderste Klitter ind over Kæret langs Aaen og Blødens Grave, gik saa op over Bakkerne med de mangekløftede Dale, hvis Sider var overgroet af Enebær, Bregner og Graapil, bredte sig dernæst i de sandede Højmarker om Gaarden og endte omsider inde i Heden ved en Gruppe mægtige Gravhøje, — dem Greth' holdt i Fred og Ære som et Minde om Li'gaardens ældste Slægter.

Greth' kunde næsten i ét Blik overskue det altsammen. Og hun var opøvet i at se langt, hun, der havde levet her fra Barn, og hvis Forfædre gennem mange Led havde været nødt til, saa snart de var uden for Døren, at se over et Herred af Land og en Uendelighed af Himmel og Hav.

Hun kunde følge Faareflokken i Klitbakkerne og Hjorddrengen, hvor han drev med Unghøvderne.

Det gjorde hun ogsaa med et Ørneblik.

Derfor skete der næsten aldrig Uheld med hendes Kvæg. Ikke saa sjældent gik andres Dyr i Bløde nede i Gravene, men sligt hændte aldrig for Greth', da hendes skarpe Øje altid opdagede Faren i Tide.

Samtidig havde hun sine Øjne med Folkene i Marken, med Mælkespandene, med Svinetrugene og med ethvert Halmstraa.

Saadan havde Faldborgerne altid været.

Hun vaagede strængt over sine Grænseskel, og der fik ingen Naboer Lov at græsse eller drive paa hendes. Hun taalte heller ikke at se Jægere paa sin Ejendom, enten det saa var fine eller simple, de blev afvist, — saa al Færdsel af fremmede var forbudt, hvor Greth' havde noget at sige.

Kun Sognepræstens og Distriktslægens Unge fik Lov en Dag hver Sommer at plukke friske Nødder i hendes Krat. Og hun selv opvartede dem med Kaffe og varme Æbleskiver.

Greth' epaa Li'en ønskede at staa sig godt med Repræsentanterne for de frelsende Magter, baade for det nærværende og tilkom-

mende Livs Vedkommende. Hun ønskede i det hele taget at sikre sig til alle Sider.

Derfor lod hun ingen Tigger gaa hel tomhændet bort fra sin Gaard. Det var ikke store Ting, hun gav, men dog saa meget, at ingen Gengældelse kunde falde over hende fra den Kant heller.

Egentlig gerrig var Greth' ikke, men hun var saa helt optaget af at holde Stillingen ved Li'gaarden. Det var Livskampen for hende, som det havde været for alle Faldborgerne, der ogsaa, alt til Trods, havde besiddet den sandmagre og udsatte Hedegaard gennem umindelige Tider.

Hendes Gaards Længer var lave, at de lettere kunde staa sig for Vinden, og de laa langt fra hinanden for Brandtilfældes Skyld. Li'en var en Fæstning, hvorfra hun kæmpede mod Ildens og Luftens Aander. Kosten var saltet og vindtørret Fisk og selvavlet Sul, og Klæderne og Dynerne var af hendes egen Faare-Uld. Rede Penge gav hun nødig ud uden til Skatter, og Regninger havde hun ingen af.

Hun holdt kun Tyende, der var født opvok-

set i Klitten eller Heden om Li'en. Og hun skyede Samkvem med dem inde fra de gode Byer; saaledes havde hun fuldstændig brudt med sin Mands Slægt, at hendes Datter ikke skulde komme under anden Indflydelse end Li'gaardens Jordbund og Li'gaardens Luft. — I de bløde Folk fra de fede Egne saa hun en Fristelse og en Fare.

Det daglige Liv var indrettet paa Kampen med Jordbunden, Klimaet, Armoden og det Tilfældige, som kunde indtræffe, — alt det der muligt kunde smide hende ud af Reden. Skæbnen.

Derfor var hun tavs og indesluttet.

Derfor var der et aarvaagent, langsynet og sammenbidt Udtryk i hendes udprægede Træk.

Bakkernes knudrede Kraft var i hendes Krop. Det forblæste og vejrslagne var over hendes Skikkelse. Men der var ogsaa i hendes Ansigt og fulde Blik en Ro og Sjælsstyrke, der ved sin Storladenhed meddelte sig til den, der traf hende; den mindede om de store og vældige Linier i den Egn, som omgav Li'gaarden.

Hun smilede lige saa sjældent som det Landskab, hun var groet op i.

Dog kunde der stundom, naar hun i en Hvilens Stund skuede hen over sin Fødegaards Jorder, komme om hendes Øjne og Mund en vemodig Mildhed som Aftenskæret ved Solfaldstid over Li'ens bølgende Banker.

Saaledes stod hun som et ensomt Piletræ i Storm paa Bakkekanten. Saa stærk var Greth' epaa Li'en præget af den Natur, hun var saa dybt rodfæstet i.

II

Denne stærke Kvinde havde en Gang haft en svag Stund.

Hun var vel en Snes Aar. Der kom over hende noget underligt, som hun den Gang ikke kunde forklare. Hun kunde midt under sit Arbejde pludselig falde i Staver og blive staaende længe, som om hun tænkte, og saa tænkte hun dog alligevel ikke. Det var derimod, som der lagde sig en Taage over hendes Tanke, en Døs over hendes Sind, som hun ikke var klar eller mægtig over sig selv; det var som om hun sansede gennem Filt og Uld, det der skete i hendes Nærhed. Og en utilfredsstillet Trang, hun vidste ikke efter hvad, gav hende en Følelse af Tomhed og fik hende til at stirre ud over Egnen, som om hun ventede paa noget der ude fra, glo og stirre i timevis.

En Dag kom en Ungkarl østerfra og spurgte om Vej. Hun rødmede da han stod i Stuen

og saa vist paa hende. Han saa hel anderledes ud end de Ungkarle, hun kendte fra Gaardene, der laa strentede hen over Klitten og Heden heromkring. Han var fra et mildere Himmelstrøg. Han var ikke saa hvas og ru. Og hans Stemme klang saa vidunderlig.

Da han gik, fo'r hun til Vinduet. Han klodsede ikke af Sted paa kantet Vis. Han flyttede sine Ben saa let. Han var ikke stiv af Slid. Han var fin i Tøjet, der sad som støbt om hans Legeme. Bare han vilde ha' givet hende Haand.

Da han kom lige for Vinduerne saa' han pludselig ind paa hendes Ansigt, der næsten var presset mod Ruden. Hun fløj tilbage i Stuen og væltede Moderens Garnvinde.

»Hvodden er det du kommer af Sted din Hjani!« sa' Moderen.

Men Greth' løb ud gennem Frammerset og fandt en lille, enlig Rude, hvorigennem hun kunde følge hans Skikkelses lette Gang helt hen over Li'knuden til han forsvandt i Langdalen. —

Fra den Tid stod hun tit paa Gravhøjene

ved Gaarden og saa' østerefter til det milde Himmelstrøg, han var fra. —

Det varede imidlertid ikke længe, inden han kom igen og vilde købe Lam.

Det blev ikke til meget med Lamhandelen, men han fandt Lejlighed til at hviske noget til Greth'.

Næste Lørdagaften mødtes de ved Gravhøjen.

De mødtes oftere ude i Heden.

Og de hvilede sammen i den blomstrende Lyng.

Han blev godt nok siden Greth's Mand. Men det var den svage Stund i hendes Liv, syntes hun altid senere, fordi han, Manden, slet ikke passede for Li'gaarden. Han var alt for fin og kuldskær til Vejrlaget her. Han kunde ikke forsone sig med Livet her, hvor man næsten skulde stjæle sig til at sove. Han passede slet ikke til de forblæste Sandagre.

Det var derfor det var hendes svage Stund den Gang hun tog saadan én til Mand.

Og saa kunde En alligevel ikke la' være at stryge og kæle for 'en.

For det var én saa behagelig og saa skøn,

og god ogsaa, og pæn naturligvis, det forstaar sig.

Og saa kunde han snakke, — der skulde s'gu en god Præst, hun vilde slet ikke tænke paa en Degn, til at klare sig med ham. Han kunde altid faa det til at lyde saadan saa herlig.

Men han havde jo ogsaa *hans* det bedste i Munden.

Det var jo det, der var det gale af det.

Han var en anden Slags Folk, forstod Greth' nok senere. Men han *var* jo nu som han var bleven. Dette her passede ham ikke. Han kunde ikke trives her. Han længtes naturligvis her i den ensomme Hedegaard efter Livet i de tætbyggede Landsbyer, han stammede fra.

Og det var med Mennesker som med alle andre Ting, der skulde være her paa Jorden, enhver har *sin* Natur, *sit* at bære, *sit* at følge enten En vil eller ikke.

Og at man kan ta' alt fra et Menneske uden hans Sind.

Men Straffen kom jo ogsaa over hende. Den der la'r sig lokke maa lide.

Det var slet ikke det Barn, hun havde faaet; det var godt nok, en dejlig bitte Pige.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Nej, men det var ham Løjseren, som En alligevel ikke kunde la' være og slege for.

Bestille noget vilde han jo ikke, i By vilde han gærne, og Dramme vilde han drikke, saa det kom snart til at gaa i en Hurry-Durry paa Li'gaarden.

Indtil Greth' en skønne Dag uden videre tog Styret med den stærkeres Ret og en Faldborgers faste Haand.

Saa lod hun ham suse og duse, mens hun selv holdt sammen paa Stumperne. Og fra den Tid begyndte Folk at tale om Greth's Gaard, Greth's Heste og Kvæg — Greth' epaa Li'en.

Manden knækkede sin Hals ved at vælte en Gang, han var fuld.

Hun begrov ham uden Taarer, og styrede videre som Li'gaardens Herskerinde.

III

Den Datter, som var avlet i den blomstrende Lyng, blev tyve Aar.

Hun var fast og senestærk, vejrbidt og brunet af Sol som en Hedepige. Hun lignede Moderen, men hendes Øjne var blaa og havde ofte et Udtryk, der stærkt mindede om Faderen. Hun var tavs og stille af Væsen.

Da hun blev tyve Aar, kom der en vis Ladhed over hende. Hun kunde staa og hænge over sit Arbejde med halvaaben Mund. Hun vilde helst ligge. Hun kunde sove al Tid. Og hun fik det ogsaa med at falde i Staver og stirre ud efter noget, ligesom Moderen en Gang havde haft det.

Greth' sa' ikke noget til Datteren om det; hun vidste, hvad disse Tegn betød. Men hun iagttog hende nøje og ventede paa, hvad der vilde ske.

Saa kom det store Sommermarked, og baade Greth' og Datteren var der.

Da Greth' havde solgt nogle Høveder, skyndte hun sig at faa fat i Datteren; hun var hel febrilsk efter det. Hun traf hende og hendes Veninde i Selskab med to unge Karle, som hun ikke kendte. De stod alle fire ved et Telt og fjantede. Pigerne vrikkede i Hofterne, og Karlene vred paa Benene. Greth' gik ikke helt derhen. Hun iagttog dem. Hun vidste nok, hvordan Datteren havde det, nu vilde hun se lidt paa Karlene.

Da la' hun Mærke til, at han, Datteren syntes om, lignede hendes Mand i hele Væsenet, ganske det samme, altsammen paa en Prik. Undtagen at den her havde krøllet Haar.

Og det gjorde jo ikke Sagen bedre.

Greth' saa' paa ham, som om hun i et kort Minut læste hele hans Levnedsløb, som det *havde* været og som det *vilde blive*, hvis han nogentid blev Mand paa Li'gaarden.

Og jo mere hun saa' paa ham, des mere skuffet og bitter blev hun.

Hun ligesom vejede ham. Og hun fældede hans Dom.

Saa traadte hun frem og sa' til Datteren, om hun vilde følge med, hun havde nemlig tænkt at købe et Klæde til hende, sa' hun om hun selv vilde vælge.

Men Karlene vilde absolut gi' Kaffe. Og saa bagefter kunde Datteren da ikke godt sige Nej til en Gyngetur.

Men Greth' holdt sig i Nærheden.

Og saasnart der kunde være fornuftig Tale om det, kørte de hjem.

Og godt nok, — Greth' fik det lusket ud af hende paa Hjemturen, — Datteren vidste baade hvad Karlen hed, hvor han var fra og al Ting. Og naar Tøsen nævnte Karlens Navn, saa' hun hel lyksalig ud, og hun mindede da mærkelig levende om sin Fader.

I den følgende Tid var Greth' altid til Stede, naar Posten kom. Og i lang Tid kom der ikke et eneste Mandfolk inden for Li'gaardens Synsvidde, uden at Greth' havde Øje med ham.

Men da de var kommen langt hen paa Efteraaret, og hun intet havde opdaget, saa aandede Greth' roligt ud.

Gud ské Lov at det var ovre. —

Saa var det en Lørdag Nat, Greth' vaagnede og fandt Datterens Leje tomt.

Naa, det gjorde hun ingen Allarm over. Hun havde ventet noget af den Slags i længere Tid.

Da hun syntes at høre noget musle i Gæstekammeret paa den anden Side Væggen, stod hun op og tændte et Lys, som hun satte fast i en af de gammeldags Stager, hvor en Staalfjeder paa Siden klemmer Lyset ind mod Træstativet.

Hun holdt Haanden for Flammen og gik med stor Ro gennem Dørene i sin bare Særk, der var graa; hun havde ellers kun et lille Tørklæde om sin senede Hals og en snavset Sirtseshue over det graasprængte Haar, der tykt og rigt purlede ud om det kraftfuldt formede Hovede.

Der var hverken Forargelse eller Vrede i hendes Udtryk, ikke en Gang Uvillie, snarere en vis Forstaaelsens Ro. Hun gik egentlig nærmest, som om hun nynnede indvendig.

Det unge Par, som hun ganske rigtig overraskede i Kammeret, havde intetsomhelst at frygte efter hendes Udseende at dømme, som hun stod dér, holdende Lyset frem for sig.

Men da hun rigtig fik Øje paa den mandlige Person, slukkedes Velvillien i hendes Ansigt, der blev mørkt og koldt.

Det var nemlig ham fra Sommermarkedet, ham med det krøllede Haar.

Han begyndte i sin Forvirring at sige noget. Men hun afbrød ham:

»Kan du se aa flytt' dig!«

Hendes Røst var saa mørk og dens Klang saa myndig, at han uvilkaarligt adlød. Et Øjeblik syntes han dog at betænke sig, men saa føjede hun til:

»Aa de' skuld' helst vær' lidt snaar'!«

Hun fulgte ham over Bryggersgulvet til Bagdøren, og dér sagde hun til ham:

»Du skal ett bry' dig om aa sætt' din Fædder mere her i Gaarden. Daeren den lukkes ett op for dig nogentid mere.«

Dermed lukkede hun, saa det skraldede uhyggeligt i den natstille Gaard, og hun satte Pinden for, som om hun havde skilt sig af med noget fjendtligt.

Datteren talte hun ikke til før Dagen efter.

Det var altsaa Søndag. Og saa stille som der kun kan være i en ensom Hedegaard en

Hviledag, naar Ottedagsværkets langsomme Tik-Tak kan høres over hele Huset.

Det stod med sin Tinskive og sine Messingviser mellem to blaamalede Alkovesenge, og Greth' epaa Li'en sad i Lænestolen for Enden af Bordet, hvorpaa Bogen med Læsestykkerne laa.

Hun lignede i Grunden en Mand.

Hun lod sit Brillehus glide et Par Gange gennnem Hænderne, og saa sa' hun til Datteren som noget, der *var* afgjort:

»Ja den Fløes kommer her ett mere! — Han er akkurat af den samm' Slaw som . . .«

Hun vilde vist ha' sagt »den anden«, eller »min«, men hun gjorde et Ophold og spurgte i Stedet:

»Har han væ't møj nær ved dig?«

Og hun rettede samtidig sit Ørneblik paa Datteren.

Datteren blev ildende rød.

»Ja, ja, — saa faar vi se, om Kjanern' vil gro.«

Datteren begyndte imidlertid noget efter at tale godt om Karlen.

»Du kender ham jo slet ett, min Pig'. Men

a kender Slawet. Hvis han kom herud — han knækked', han kund' s'gu ett staa for æ Vind ... a *har* jo prøvet *det!*«

Datteren snakkede noget om, at hans Fa'r havde en stor Gaard. Men Greth' svarede:

»Om ogsaa det var sand', aa hans Faa'r kund' forgyld' ham fræ hans Top aa te hans Taa, saa er han jo den samme, min Pig'! Der er ingen Ork i dem, den Slaw. — Nej, ha'd det bare væ't jen fræ vor Hjemmen, om ogsaa han var fattig!«

Greth' saa' hen for sig og sa' saa i Tanker:

»Det er da ogsaa Fajens nok, te det altid skal vær' den Slaw, der lægger djer Æg i *vor* Rede. — Aa te jen ett kan la' dem vær'.«

Saa vendte hun sit Blik til Datteren, der stod og trykkede sig.

»Ja ja, min Pig', det, du har, det har du. Men forknyt skal du s'gu ett vær', om ogsaa der kommer noget ud a'et, for vi to Kvinder har vel nok saa møj Faldborgblø' i vos, te vi kan komm' over den Knud' ogsaa!«

IV

Greth's Datterbarn blev en Dreng.

Han blev døbt Kræn Faldborg efter Greth's Fader.

Og han blev kaldt ved sit fulde Navn fra han var spæd.

De to Kvinder talte til ham og talte om ham som en voksen Mand.

De begyndte med at spørge om hans Villie. Det var Kræn Faldborg hér og Kræn Faldborg dér.

De to Kvinder bebrejdede hinanden bittert, at de forkælede Drengen.

»Du lægger æ Dreng øde med dit Kællingeri!« sa' Greth'.

Og Datteren svarede: »Aa, du er meget være selv!«

Samtidig overbød de hinanden i Omhu for ham.

Der var ingen Potteplanter i Vinduerne, hvor Vinden pinte sig ind, om de var aldrig saa tætte. Her havde aldrig været saadan en Luksus. Men nu var der paa Li'gaarden kommen en lille mandlig Spire at pleje og kæle for.

Somtid lo Kvinderne til hinanden og var saa glade, det var Kræn Faldborg ogsaa Skyld i.

Al Ting, hvad der da nogenledes kunde, skulde opsættes til Kræn Faldborg blev stor. For naar han blev voksen saa kunde han selv bestemme, hvordan han vilde ha' det. Der skulde ské saa meget, naar han blev stor. Det var alle Vegne Kræn Faldborg, det drejede sig om.

Det saa' jo nok ud, som om Greth' endnu var Li'gaardens Herskerinde, og det var hun jo ogsaa paa en Maade, men i alt, hvad der handledes, og hvor der styredes, saa var Kræn Faldborg det hemmelige Kompas. —

Da han voksede til, kom han fuldstændig til at ligne sin Fa'r og sin Morfa'r der østerfra.

Kvinderne viste ham ikke mindre Omhu for det.

Han blev tavs og stille af Væsen ligesom de to Kvinder.

Men drømmerig.

Han færdedes sin meste Tid ude i Klitterne, Kæret og Heden omkring Li'gaarden.

Men hvad han drømte eller tænkte paa, blev der aldrig skiftet Ord om mellem de tre indesluttede Mennesker.

Kræn Faldborg holdt ikke af Plejl og Plov, ikke af Agermarkerne paa den forblæste Sandknude; han havde ligesom en medfødt Uvillie imod den karrige Jord og Slid'et.

Hellere end at svede paa Sandet vilde han gaa sig dødtræt paa Jagten.

Jagt var hans Liv.

Han fangede Oddere nede i Vandløbene de tidligere Efteraarsnætter, og senere fortsatte han med Bøssen paa Nakken i Heden og Havbakkerne, saalænge Jagtloven tillod.

Hans Jagtstøvler stod altid smurte.

Han var ellers mild og god. —

Saadan gik mange Aar.

Men langsomt, som Kvinderne ældedes, forfaldt Li'gaarden, saa det kun var et Regnestykke, naar dens Saga var ude. — —

Da Greth' epaa Li'en blev hvidhaaret, lagde hun sig ind i den ene af de blaamalede Alkovesenge og kom ikke mere op.

Hun hørte hver Middag Stegeflæsken brase paa Panden ude i Køkkenet, og Lyd fra Arbejdet ude i Gaarden naaede ogsaa ind til hende. Men hun havde sluppet Taget i alt det nu og lod det gaa sin Gang, som det vilde.

Det var saa rosomt at ligge og lytte til det gamle Ottedagsværk.

Klokken slaar — Tiden gaar.

Nu vilde hun hvile.

Baade hendes krogede Hænder, der laa hen over Dynevaaret, og det ærværdige Hoved, som hvilede paa en brunstribet Pude, havde i Grunden en særegen Skønhed. Det var gaaet med Greth' som med Piletræerne, der egentlig først bliver smukke med Alderen.

Saa tænkte hun sine sidste Tanker.

Hun gjorde sig fortrolig med, at fremmede vilde komme til at gaa i disse Stuer.

At hendes Slægt vilde gaa ud som et Træ, der har tabt sin Voksekraft.

At hver Slægt og hvert Liv har sin Tid.

Og hvert Menneske sin Natur.

At Blomst springer ud og Blad falder af uden Menneskets Villie.

At Livets Love staar i Skæbnens Bog.

Og Døden er alle Mands Herre. —

Hun lukkede sine Øjne med Ro over sin rynkede Pande en Efteraarsdag, da Marken stod gold, og Blæsten ruskede i hendes Slægts gamle Gaard.

PER HYWERS SOMMERDAG

Dagningen var diset.

Men noget ude lyste dog Limfjordens Vand af Dagskæret; Disen trak væk som Duggen fra en Rude, man har aandet paa. Og Landsbyens Huse, der laa langs med Fjorden som en Flok Kvæg, der sover i en dampende Eng, dukkede tydeligere og tydeligere frem.

Ganske langsomt blev den lette Taage borte, forsvandt i Luften, næsten umærkeligt, og dog som om man kunde følge det med Øjnene, — indtil Landsbyens hvidkalkede Længer og Gavle stod klare i Morgenlyset.

Den første, der kom ud af Landsbyen, var en lille Dreng. Han var i Skjorteærmer; de nøgne Ben stak neden ud af opsmøgede Bukser. Med en Strikke havde han bunden sin Madtejne paa Ryggen; dér var den af Vejen.

Under venstre Arm bar han en Trøje, om der skulde komme Regn op ad Dagen, og i højre Haand holdt han sin Svøbe.

Det var lille Per Hywer; han var den første paa Arbejdsmarken af alle Landsbyens Folk.

Han sparker helt frejdigt gennem Vejstøvet paa sine korte Ben. Han gør det, fordi han maa, af Pligt. Hvert Skridt gør han ud af Vilje, og derfor er der noget dumpt over hans Gang, ikke det legende og barnelette.

Det lille Barnelegeme vil allerhelst atter synke i Søvn.

Men Loven er over lille Per Hywer, det man ikke kan slippe fri for, det overmægtige, det uafvendelige. Hans stille, tunge Væsen viser ogsaa, at han véd, han regeres af noget, det ikke kan hjælpe at stampe imod.

Der er ikke noget at gøre ved det.

Per Hywer er kun otte Aar gammel.

Han gaar trolig videre i samme, støtte Viljes-Takt, indtil han naar det yderste Hus længst mod Øst, »Maatens Hus«, der ligger ved nogle Sandbrinker.

Her stopper han og ser tilbage mod Byen.

Huden er saa mørk, saa brunet af Sol og Vind, at Øjnene ser helt hvide ud, idet han drejer dem.

Han skubber Tejnen bedre til Rette paa sin Ryg og undersøger om Svøben er i Orden, og om der er »Skrald« nok i den til at knalde med.

Han er ellers færdig.

Klokken er fire, og Per Hywers Arbejdsdag begynder.

Straks kommer en Kone trækkende med sin Ko i en Stump Reb. Hun standser ved Sandgravene, hvor Per staar og venter. Lige efter hende kommer en anden Kone med to Køer. Og i Løbet af ikke mange Minutter vrimler der frem fra Landsbyens Huse fyrretyve Køer foruden Lars Flyvholms store, graa Stud.

Disse Kreaturer fra Husene og Smaastederne er det Pers Gerning at vogte i Fælleskæret, der ligger tre Fjerdingvej østerude ved Bygholms Vejle.

Konerne og de enkelte gamle, stavrende Mænd, der er kommet til Stede, bliver staa-

ende med Køerne i Rebene til de alle er samlede.

Saa raaber Maatens Hanne, saa det skingrer over det hele:

»Er du saa færdig Dreng!«

Det høres som et Signal. Rebene løsnes af Køernes Horn, og Konerne gi'r et Jag efter Dyrene, for at de kan komme ordentlig i Drift. Per løber med Svøben hævet, snart til den ene Side, snart til den anden, for at holde Høvderne sammen, at de ikke skal gaa over i de Par Kornagre, der endnu ligger langs Vejen, inden Heden begynder. Han løber, saa Sandet staar i Taage om ham, og Vejstøvet damper op om Køernes Ben. Nu er han lysvaagen. Nu gaar det hele paa hans Ansvar. Og han vil gerne, Folk skal sige, at han er en flink Dreng. Særlig for hans Far's og Mor's Skyld; de er fattige, og dem er der altid nok efter endda.

Konerne bliver staaende lidt endnu og ser efter, hvordan han kommer i Gang.

To krumbøjede, gamle Mænd staar der ved hinanden med Staven ud til Siden.

»Det er en bitte Karl til at passe saa

mange store Høvder!« siger den ene medfølende og klø'r sig med en Finger under den laadne Lue.

»Jo, men a tror, det er en hwæl' Knægt!« svarer den anden, og virrer med sit graa, buskede Hoved.

Per føler, at han har Offentlighedens Opmærksomhed paa sig. Øjnene er alle Vegne, og han springer som et Lam; det gaar helt godt for ham. Han svinger den lange Svøbesnor og smælder et højt Knald ud over sin Hjord, saa alle kan høre, at han er ikke forknyt.

Men samtidig gisper det nervøst i hans Hals af Angst for det, der hviler paa ham.

»Fald nu ikke i Søvn, Knægt!« raaber Bold-Stine efter ham med sin rappe Tunge.

»Sørg for, de bliver tykke til Aften!« siger La'ses Mari' roligt. Hun er selv saa tyk, saa tyk og puster.

Trine Krag staar med Hænderne under Forklædet, saa værdig som en Dommer midt i Koneflokken; hun er sikkert den mest velhavende. »Lad dem ikke staa for længe i

Vejlen, om de bejser. Ja, husk nu efter, hvad a si'er, din Unge!«

Men Andre'ses Kone sætter Hænderne i Siden og hviner: »Nu kan du prøve at drive mine Køer i Bløde i Dag, saa skal a Satan tamme vaske dine Ører. A husker nok sidst, din forhærdede Knægt . . .« Hun truer med Haanden deroppe fra Sandbrinken, og hendes Kæber bliver ved at gaa ligesom en Saks.

Per hører Konernes Ord efter sig som skrigende Fugle i den stille Morgen.

De maa godt sige til ham, hvad de vil, — naar de bare vil tale venligt. Han er saa blødsindet. Han synes, de fleste voksne Mennesker har saadan en haard Røst.

Per kommer heldigt fra Byen, og driver sin brogede Hjord ud ad Vejle-Vasen. Ved Siden af de store Dyr ser han meget lille ud, og naar han skal hen og møde ved dem, der vil gaa fra Flokken paa egen Haand, bliver han somtid helt borte i en Grøft eller bag et Dige som en Jordpusling.

En Gang imellem raaber han højt paa Køerne, bruger onde Ord, skælder ud for at faa Mod.

Men hans Stemme er lige ved Graad.

Han véd nemlig, hvad der forestaar. Han véd, at han er ene om at styre de mange Høvder den hele Dag. Han véd, at han nu gaar ud i den store Ensomhed. Hvert Skridt fjærner han sig fra Hjemmet, fra Landsbyen, hvor Mennesker færdes og taler sammen, og hvor andre Børn gaar i Skole og leger og snakker med hinanden. Han har atter en lang, lang, forfærdelig ensom Dag for sig.

Han løber omkring, han knalder med Svøben, og han raaber; han er ivrig for at kvæle det, der vil stemme op i hans Bryst.

Per vil gærne være en kæk Dreng. —

Halvvejs ude løber tværs over Vejen en Hede-Bæk, hvis lave Vand i en riflet Strøm flyder hen over brune, graa, røde og blaa Smaasten. Per synes, at disse forskelligt farvede Sten dér paa Bunden er de smukkeste, han véd af.

Men de skal ses gennem det klare rindende Vand, for saasnart han tager dem op, gaar Glansen af dem.

Køerne drikker af Bækken, pustende, saa der kredser sig Ringe i Vandfladen. Og naar

de er færdige, bliver de staaende lidt, som om de rigtig nyder denne friske Morgendrik, medens Vandet drypper fra deres Muler.

Per lægger sig ned og suger i sig, til hans Mave er spilet ud. Det gælder om at forsyne sig, for ude i Kæret er det vanskeligt at faa en Drik ordentlig Vand; det er halvraaddent og rølket i de side Grøfter dér.

Han fylder ogsaa en Medicinflaske, som han putter i Tejnen, for det Sted, han i Dag har faaet Maden fra, — det gaar paa Omgang med den, — hører til de pinevorne, der hverken gi'r ham Øl eller Mælk med.

Denne Bæk, »den store Grob«, er som en Kro, et Bedested paa Vejen.

Endelig naar Per den lange Vej ud til »Grønhøj«, hvor Fælleskæret ligger nedenfor, strækkende sig ud til en fladvandet Vejle, der skærer sig ind fra Limfjorden.

De morgenslunkne Køer skridter vældigt ud mod det duggede Kærgræs, der gror paa Tuerne mellem Graaris og Pors. De stikker higende Mulerne frem og vejrer Duften, som driver mod deres Næsebo'r.

Mens Køerne kaster sig over Græsset, sætter

Per sig paa »Grønhøj« for at puste; han er varm. Derfra kan han ogsaa overse hele Hjorden. Han tæller, to Gange, for at være sikker paa, at de nu ogsaa er der, dem der skal være.

Han aabner nysgærrig Tejnen for at se, om der ikke skulde være en eller anden god Bid. Han venter det ikke, men han kan ikke la' være med at se efter alligevel. Han tager Laaget af og finder fem tykke Stykker groft Brød med Madfedt og Salt paa samt en Osteskorpe at gnave til. Men allernederst har Konen lagt et Stykke med Pandekage. Det smiler Per ved, for det kalder han en Lækkerbidsken; og han spiser det Stykke med det samme; saa er det forbi. Han drikker lidt af Medicinflasken til, holder Flasken i Vejret og kigger efter, hvormeget det er sunket, ligesom de voksne gør med Brændevinsflasken. — Hm! — Saa sidder han ganske stille og la'r Solen skinne paa sig, saa det syder i Hudporerne. Han la'r Angen fra den fugtige Lyng dampe om sig. Han hører fjerne Fuglelyd fra Kæret og la'r Insekterne summe ved sit Øre. Han la'r den blide Vind lufte om

sin Kind. Han rører ikke et Lem og ikke en Tanke. Han er selv kun som Lyd og Vind, der strømmer stille hen i Solskin . . .

Siden vaagner han til det nærværende og finder sig selv siddende her paa »Grønhøj«.

Gud véd, hvordan den Høj er bleven saa pæn rund. Og hvordan den altid kan holde sig saa grøn, rigtig fint grøn her paa den brune Lyngbakke. Den er dejlig at ligge paa. — Han vender sig og ser op mod Landsbyen. Husene er saa smaa. Han kan se Mønningen og en Stump Gavl af sine Forældres Hus. Ja, der er langt derop. Han sukker. Og der er længe til Aften. Han ligger paa Maven og bliver ved at se derop.

Men det kan ikke være anderledes.

Han er ogsaa glad for »Grønhøj«. Fra hvad Kant Vejret blæser, kan han altid finde Ly her. Og paa den ene Side er en Rævegrav, som han kan skubbe sit Sæde ned i; naar han saa hænger Trøjen over Hovedet, sidder han helt godt her ogsaa i Regnvejr. Saameget han kan, opholder han sig ogsaa her . . . »Grønhøj« er hans Sommerhjem.

Imidlertid spreder Kreaturerne sig. Nogle

Stykker er kommen langt mod Nord hen i Nærheden af Mads Bolds Indkast. Mon Dyrene kan lugte, der er Korn bag Digerne? Han løber afsted. Og Mads Bold er en gal Stodder. Det er ham, der har sejlt til Søs, og de siger, han har slaaet Folk ihjæl og taget deres Penge; derfra stammer hans Rigdom. Skulde han nu ta' Høvderne i Hus, for Mads Bold han vil ha' Penge, saa kunde det kanske beløbe sig til ligesaa meget, som Per kunde tjene en hel Sommer. — Han piler af Sted. — Og hans Fa'r skulde slide længe for at faa det betalt, — for det Per havde været en skidt Knægt og ikke passet paa. — Per Hywer løber, saa han falder mellem Knokker og Tuer; han rejser sig og løber videre; Risene river Rifter i Huden paa hans nøgne Ben.

»Hov! Hej!« raaber han og svinger Svøben. »Vil I herom!« Men saasnart den ene er vendt, er den anden paatværs igen. De kan lugte Kornet det Pak. — Hov! Hej! Han pisker dem. Men hver sætter sin Kaas hen mod Indkastet; de vil derind, og han maa løbe fra den ene til den anden, saa Sveden triller

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

af ham. Naar han kan faa Ram, knuser han Tænder og slaar alt, hvad han kan orke. For det er nogle ligefrem onde Dyr; de vil drille ham, og saa dumme de er. — Hov! Hej! Hen til den ene og derfra hen til en anden. »Du forbandede Knokkel!« Og han pisker, og pisker, saa det suser i Luften. Hov! Hej! — — — Kommer de første derind og faar Bid, saa faar han dem aldrig ud igen, aldrig. De andre Høvder kunde samles til, alle fyrretyve. De kunde snart ganske opæde Mads Bolds Korn, hvert Straa. — — — Og der var ingen Naade at faa ved den Mand . . . . .

Aa, hvor der stod meget paa Spil.

Per Hywer synes, at det ligefrem gælder her, om han skal blive et ulykkeligt Menneske. Det hvæser i hans Hals. Hans Øjne er dobbelt saa store som ellers. Han raaber og skriger og bander. Han flyver som en Boldt. Han spænder sig. Han er som en Fjeder. Per Hywer kæmper for Livet . . . . .

Og han sejrer. Han er nemlig utrættelig i sin Udholdenhed; han gør Dyrene kede af det. Og de drives tilbage til Hjorden med

alle de Svøbeslag, der kan ligge paa deres syndige Sider.

Mens dette foregaar er Niels Tovdals Pigers Ko imidlertid stukken af hjemefter. — De tre ugifte Søstre har arvet Huset og Koen efter Forældrene. Og det er nogle rare gamle Piger, men de forkæler jo rent og bart den Ko, der kun vil gaa efter sit eget Hoved, og nu rejser den afsted op ad Vejle-Vasen; den vil hjem; den er allerede oppe ved »Grønhøj«.

Saa maa Per af Sted igen. Det var dog den største Skam, om Køerne ligefrem skulde gaa hjem for ham. Han smider Vesten; den er sylkvaad af Sved. Han sætter tværs ind over Heden og styrer saa langt foran den hjælmede, at den maa værsgod at vende; da faar den sig en rigtig Svøbetur; han jager den rundt ind i Hjorden.

Per la'r sig dumpe ned paa en Tue; han er saa forpustet, at han næppe kan staa oprejst. Han har skrabet Huden af Skinnebenet og revet det ene Bukseknæ; det er værst med Bukserne.

Blodet banker højt i Tindingerne. Han

brænder som Ild. Han tørrer sig idelig og idelig med Skjorteærmet.

Men det varer ikke længe før Blodet efterhaanden taber sin Fart; det dæmpes af. Der bliver stille inden i ham. Der falder stor Ro over ham. Hans Øjne bliver mindre og mindre.

Da rejser han sig hastig; han er bange for at falde i Søvn paa sin Post; det hviler jo paa ham altsammen. Han ser hen over den store Hjord, der er betroet ham. — Lars Flyvholms graa Stud rager højt i Vejret som en Konge over de andre. Det er det største Dyr, Per har set. Han synes næsten, det er at se op til li'esom et Hus. En Elefant er vist ikke større. Han gad i Grunden vidst, om ikke den Stud er det største Dyr i Verden.

Det varer ikke længe før han sætter sig igen; han er træt; og det er saa dejligt at hvile; han mærker det saa sødt i hele Kroppen. Men hans Hoved er tungt; han vil støtte det i Haanden.

I samme Øjeblik lukker Søvnen Per Hywers Øjelaag til.

Men kort efter vaagner han, ræd; han

springer op paa en høj Knok og tæller Høvderne, tre Gange til en Forsikring. Han maa jo svare til dem.

Nu tør han ikke sætte sig ned ligestraks; han driver ind over Kæret ad »Grønhøj« til. En Vibe er saa forfærdelig urolig, den kredser om ham med stærke Skrig. Han synes den er saa smuk i Fjerene den Fugl med kridhvid Bug, kulsorte Vinger og den mørkegrønne, glinsende Ryg. Men han kan ikke lide dens Skrig; der er noget grimt ved disse hæse Raab. Og saa flyver de lige ind paa En som en Hund, der vil bide. Han driller den lidt; naar han nærmer sig til dens Rede, bliver den helt rasende; den slaar de bratteste, mest hovedkulds Spring i Luften og sætter med skarpe Vingeslag lige ned mod hans Hoved. Det morer ham. Men da Viben en enkelt Gang virkelig er saa nærgaaende, at den smækker ham paa Øret med Vingen, saa fjærner Per sig skyndsomt, mens Viben skriger efter ham. —

Her oppe paa »Grønhøj« er der saa roligt. Han kan se langt ud i Verden. Østen over Vejlen i Kættrup bo'r Doktoren, den lille

skæggede Mand, han i Fjor har set slingre gennem Landsbyen i en høj læderbetrukken Agestol. Der er ogsaa Apotheket, hvor Alverdens mærkelige Urter og hemmelige Draaber kan købes. — Det var morsomt at komme derhen en Gang. — Og der ligger Skærpinggaard, Arresthuset med alle Tyvehullerne i. — Hvordan mon de egentlig ser ud. — — Hingelbjærghøje løfter deres runde Kupler helt op i Skyen. — Derfra kunde ikke være langt til Havet. — Mod Vest ligger Fæggesunds Mølle ude paa Sydspidsen af Hannæs, helt ude i Fjorden. — Han skulde ud paa den Spids; man maatte kunde raabe over til Morsø. — Fur og Livø svømmer ude i Bredningen, men Himmerlands stejle Banker staar faste ned i Vandspejlet. Og derovre kan han skimte Løgstørs røde Tage flimrende i Sollyset. — De røde Huse er en Købstad; dér vilde han ogsaa gerne over en Gang.

Hele dette Rundsyn ligger hver Dag for hans Øjne. »Grønhøj« er Midtpunktet i Per Hywers Verden. Og dér skal han blive; han er fæstet som til en Tøjrepæl. Men en Dag, naar han bliver stor, og der var ingen der

raadede over ham, saa vilde han gaa ud i Verden og se paa det altsammen, baade paa den her Side og paa den anden Side af Fjorden, og han vilde ta' med et Skib saa langt det kunde sejle . . . . .

Men nu sad han her alene, hver Dag ene. Han kunde ikke en Gang gaa hen til Kræn Tamsen, der stod og gravede Fladtørv der henne i Heden. Han turde ikke, for Kræn Tamsen skældte ham ud og jagede ham tilbage med onde Ord og sa', at han skulde bare passe paa Høvderne. Han kunde snart løbe hen til ham, og det kunde være saa morsomt at være lidt hos ham, bare lidt, og høre et Menneske tale; men han turde ikke.

Og Karen Tovsgaard, der stod oppe paa Lyngbjærg og slog Lyng med sit Jærn, hun var alt for langt borte.

Blandt Landsbyens Huse fandt han sit Hjem. Solen skinnede paa den stump Gavl, han kunde se. — Hvis han nu havde haft en Arm, der var lang nok, saa kunde han klappe Huset paa Taget, ligesom man klapper en Hund, man holder meget af.

Bare han havde haft en Hund. Han vilde

saa gærne ha' en Hund. Men hans Fa'r sa', at den aad saa meget.

Per Hywer ser saa langelig op mod Landsbyhusene. — —

Der kommer to Mænd oppe ad Vejle-Vasen. Gud véd, hvem det er; det er ikke nemt at se i Solflimmeren, det er da nok nogen, der skal østen over. Den ene er vel Maaten, der færger over i sin fladbundede Baad, og den anden er vel én, der skal til Doktor for nogen, eller ogsaa skal han mælde noget paa Skærping.

Han slipper ikke de to af Syne den lange Vej; imens tænker han over, hvem der kan være syge, eller hvem der kunde være død, om det skulde være Bud efter en Jordseddel. — Det kunde jo ogsaa være noget med Tyveri. — Han gætter paa mange Ting.

Men da Maaten og den anden er lige ud for »Grønhøj«, hører Per, at den fremmede taler Thybomaal, og saa kan han tænke, at det er en Thybomand, der skal over til den kloge Vindblæskone i Himmerland om Raad . . .

Det var mærkværdigt, hvad Folk sa' den Kone kunde gøre. Hun var jo ligefrem en Heks, og Herredsfogden kunde ikke ta' hende, for naar hans Vogn nærmede sig hendes Hus, væltede den, eller Hjulene kunde ikke gaa rundt . . . . . .

Per Hywer synker hen i Tanker. —

Han vækkes op ved Solen, der ligefrem brænder hans Hud, saa stikkende varmt er det; og det svider i Ørelapperne, hvor Skindet skalder af.

Et hurtigt Blik over Kreaturene viser, at der er Røre i Lejren. Han sætter øjeblikkelig i fuld Fart ned over Kæret. Der er ikke et roligt Dyr i hele Flokken. De vifter med Halerne, sparker med Benene, slaar med Hovederne. Deres Bevægelser er febrilske. De er nervøse, tirrede af Solens Brand, af Bremse, af summende Insektsværme, der myldrer op af Risene.

Der er Uro fra den ene Ende til den anden. Per er paa Færde, hvor han synes, der er størst Fare. Men Uroen tager til, tager stadig til. Det kan ikke blive ved saaledes; det

er, som der snart skal briste noget. Høvderne ser saa underlig ud af Øjnene, saa Per bliver helt bange, syge, som de led de frygteligste Smerter, onde, som de vilde stange, sære, som de pludselig var gaaet fra Forstanden . . . . . .

Da grebes Per Hywer af en stor Angst. End om de blev mandolme! — De kunde slynge ham højt op i Luften paa deres spidse Horn eller sætte Klovene paa ham, saa han sank dybt ned i det bløde Kær. De kunde løbe brølende ud til alle Sider, træde alting ned og øde alt paa deres Vej . . . . . .

Det susede i hans Hoved, da den Tanke fo'r gennem hans Bevidsthed; det hjørmede om Ørene, da han med ét forstod, hvor magtesløs han i Grunden var . . . . . .

Og saa gav han sig til at slaa med Svøben, raabe og skrige, som om han selv paa én Gang var bleven vild af Rædsel . . . . . .

I det samme svinger Maatens Ko Halen i Vejret og farer i Galop ad Vejlen til. Og i Løbet af faa Minutter bejser alle fyrretyve Køer bagefter, som de var tossede, og standser først i Vand til Maven.

Gud ske Lov!

Saa er der Fred. Per véd, at der vil de staa ganske stille i flere Timer.

Det er ikke nær Middag; Solen er ikke naaet Livø endnu.

Han kan i Grunden godt lide den fugtige, mudder-ramme Havbundslugt her nede ved Stranden. — Der er Lavvande, og Bunden er tæt med Ormetuer! han pjasker omkring i det lave Vand, der er hel lunkent.

Saa træder han ind paa den faste, halvvaade Sandstrand, hvor Aftrykket af hans nøgne Fødder ses, og her skriver han Figurer med sit Svøbeskaft.

Indenfor ligger en lav Vold af opskyllede, soltørrede Smaasten; af dem sanker han de mærkeligste og mest brogede sammen tillige med Sneglehuse, som han fylder Lommerne med. —

Og mens han driver om her, lytter han til Stenpikkere og Ryler, hvis kælne, lidt klagende Pylrelyd ligger længe i Luften ved den ensomme Strand.

Men det bliver ensformigt i Længden. Han skynder sig op til »Grønhøj«, spiser et Par

Mellemmader og med Trøjen over Ansigtet tager han sig en Lur. Det kan han trygt, naar Køerne er i Vejlen . . . . . .

Da han vaagner, staar de ogsaa godt nok paa samme Plet; de er der alle fyrretyve og den graa Stud. Solen er skreden et godt Stykke mod Vest; Lyset falder skraat ned paa Dyrenes brogede Skind, der spejler sig i det klare Vand.

Hvorhen Per vender sit Blik, ligger alt, som om Verden var slumret ind i Solskinnet; selv Skibene ude paa Fjorden kommer ingen Vegne. Der er saa ensomt-stille. Der er saa langt til Mennesker.

Lærkerne synger nok over »Grønhøj«, men de kan sagtens være glade, de kan flyve, hvorhen de vil, flyve helt op til Øsløs By. — Aa, saa langsomt Tiden gaar. — Og Stilheden hviler saa tungt hen over Heden; Jorden maa bære paa den.

Per synes, at han er saa forladt.

Og han tør ikke en Gang gaa hen til Kræn Tamsen . . . . . .

Men nu kan de vente, til han bliver kon

firmeret. Saa vil han ud i Verden; og naar han saa kommer hjem som en stor Mand, saa skal han nok lære dem noget andet, Andre'ses Kone, der altid skal skælde ud, og Kræn Tamsen og alle de andre i hele Øsløs By.

Han rejser sig energisk over Ende.

Da ser han noget langt ude i Vejlen; han véd ikke, om det er Mennesker eller Dyr. Men det kommer da over ad ham til. Det er ikke Kørende; det ligner mest en Rytter; men der er flere Hoveder og mange Ben, synes han, saa det er ikke godt at vide.

Der gaar lang Tid. Og Per har ikke andre Tanker i sit Hovede end dette her, han ser komme der ude i Fladvandet . . . . . .

Aa, — det er et Kobbel Heste, ser han, da den svinger op paa Land, en lang Række, den ene bunden til den andens Hale.

De kommer fra et Marked, naturligvis.

Der er brune og sorte, en graa og en skimlet, men Per synes allerbedst om en fuksrød med hvide Sokker. Det er en Plag, den er saa glad, og han kan se paa dens lyse,

flammegule Hove, at den har aldrig haft Sko paa.

Paa den forreste rider en ung Knøs; og der er rigtig Sadel paa Hesten. Da han kommer forbi »Grønhøj«, vender han sig, rejser sig halvt i Stigbøjlen og raaber højt til nogle urolige bagerst i Rækken.

Det ser flot ud, synes Per. Det er en vældig Røst, der kan være i saadan en Knægt, og han er skam ikke bange . . . . .

Nu véd Per, hvad han vil være. — Hestehandler! Han vil ha' sig en blaa Dyffels Kavaj li'som Anders Vabbesgaard, og saa vil han rejse rundt i Landet og købe Heste i hundredvis og rejse fra det ene Marked til det andet. Han vil ha' en Tegnebog som Johannes Hamborgs til at ha' Seddelpengene i. — Ja. — Og naar han saa faar tjent alle de Penge, han har Lyst til, vil han komme hjem igen, og saa vil han købe Søndergaard kontant, og saa vil han ha' sig en ny Fjedervogn og to smaa Nordbaggere til at køre med li'esom Gørup. — — Saa tænker han nok, han skulde faa Kræn Tamsen og alle de andre stive Stoddere i Byen til at nikke . . . . . .

Per Hywer sidder paa »Grønhøj«, Tronen i hans Barndoms Drømmerige, og følger Hestekoblet indtil det forsvinder i Kimingen henne over Lyngbjærg. —

Imidlertid er Køerne begyndt at vade i Land for at græsse. Og da han ser nærmere til, er Niels Tovdals Piger deres Ko atter paa Tur hjemefter. — Det er da ogsaa Satans! Han bliver haard i Sindet. Han lister sig ad en Hulvej bag paa den, springer til og griber den i Halen. Derefter tærsker han løs paa den. Han kører den ned i Strandkær lige ud i den store Bløde, hvor den synker i til Bugen; og der faar den saa yderligere sin Straf.

Da Per har raset ud, sukker Koen dybt, som om den opgav det hele; den la'r sit Hoved synke og ser underlig paa Per med to store, bedrøvede Øjne.

Straks forstaar Per, at han er en ond Dreng, Niels Tovdals Piger gi'er ham af alle den bedste Tejne fuld Mad; der er altid et kogt Æg og somtid to med, som han kan ha' at glæde sig ved den lange Dag; saa gode er de imod ham; og nu mishandler han deres Ko. De

gi'r ham ogsaa en Flaske god Mælk af den Hjælmedes med, og nu ligger den der og stønner under hans Svøbe... ... Aa, bitte Bosse! Han springer hen og stryger den paa Mulen' kæler for den.

Og hvis den nu ikke kan komme op af Bløden! Ja, om den nu ikke kan komme op! — Det prikker i hans Hud fra Fodsaal til Isse. — Det er et stort Forlis! — De gamle Piger har det smaat! Det er deres eneste Ko! — — Han vil aldrig blive lykkelig mere ... ...

Per brister i Graad! han er helt fortvivlet. Han gaar rundt om Hullet og klager. Hans Graad er saa bitter; det er hans egen Skyld.

Al anden Modgang er intet mod dette.

Hvordan kan han se de Folk i Øjnene! Og hvordan skal han komme hjem til hans Fa'r og Mo'r!

Han beder til Gud i den høje Himmel om at hjælpe sig denne ene Gang, bare denne Gang, saa skal han nok blive en god Dreng.

Han prøver alle optænkelige Midler.

Endelig — efter en halv Times Forløb

lykkes hans Forsøg. Han fører det rystende Dyr hen til en Plask Vand; han plukker Græs og vasker Mudderet af dens Ben for at skjule, hvad der er sket. Han kæler og kæler for den, og han henter en Mellemmad og gi'r den.

Ak, ja! — Han kommer i Tanker om en Salme, han har læst om, at

ingen kender Dagen før Solen gaar ned.

Han er bleven saa stille og ydmyg i sit Sind; og gaar langsomt op i Lyngen norden for »Grønhøj« og plukker Sortebær.

Han ser op til Solen; den er da ved at gaa nedad. Han staar netop og mærker sig skarpt det Punkt i Lyngen, hvortil dens Skygge naar. Saa skridter han af, — ligesaa mange Trin Skyggen er lang, ligesaa mange Timer er Klokken over Middag.

Han holder ogsaa flittig Øje med Køerne. Men de skynder sig bare at blive mætte nu til Aften. Hjorden dernede i Kæret ser for Resten finest ud saadan hen mod Aften; alle de brogede Skind bliver saa klare, Græsset

dernede bliver saa grønt og al Ting øster-over saa rent at se paa.

Der er dyb Ro over Køerne nu, de kan gaa i den svale Luft og græsse. Det er helt morsomt. —

Men han vil dog gærne, at Solen skal synke lidt hastigere. Han holder i strakt Arm Haandfladen paa Kant mellem Jorden og Solen og maaler, — ligesaa mange Haandsbred ligesaa mange Timer er der til Solens Nedgang.

Per æder Bær, saa han er hel sorteblaa om Munden.

Endelig er der kun en lille Time tilbage, og han kan begynde saa smaat at samle Høvderne og komme i Drift hjemefter.

Det har sine Vanskeligheder, for nogle er dovne og kommer drattende bagefter, andre er raske og atter andre piler afsted allerforrest, fordi Mælken piner dem; den drypper fra Patterne.

Og han skulde dog helst komme ind til Byen med en pæn samlet Hjord.

Men Benene flytter sig alligevel saa villige nu det gaar hjemad.

Inde ved Maatens Hus kan han skimte

enkelte Skikkelser, der staar saa højt paa Sandbrinkerne, dem der allerede er mødt for at ta' imod Kreaturerne.

Han smiler glad; han hopper saa let; nu skal han snart igen høre Folk tale.

Selv om de ogsaa vil skælde ham ud.

EN BRYDHAMMER

I

Han var Vestjyde. Han sa' »æ« til sig selv. Og naar han bandede, sa' han »Døwlen brækk' mæ«.

Hans tykke Ansigtshud foldede sig i to dybe Furer fra hans Næsefløje til Mundvigene. Og disse to Folder laa saa faste og brune, som om de var støbt i Bronce. Om det haarde, vejrbidte Ansigt gik en Krans af Kindskæg ligesom en Fyrre-Hæk. Og hans Øjenbryn buskede sig som to Totter vissent Marehalm.

La's Hou var groet op af den vestjydske Jord. Det vestjydske Sand. Han var groet inde under Havlyden og i Fygevejr. Han kunde ikke være født noget andet Sted paa Kloden — heller ikke hans Forfædre i mange Led. —

Hans Klæder var af det stride, hjemmegjorte Stof; Ulden var vokset paa de vestjydske Klitfaar, og de grønne og brune Tavl i hans Hvergarnsvest havde samme Farvetone som Vinterrug og Pløjeland ved Foraarstid.

La's Hou vilde Døwlen brækk' sig ikke trække det nymodens Tøj epaa hans Krop.

Men det var hans kloge, klare Blik, der tændte Lyset over hele hans Skikkelse. Naar han løftede sit Hoved lidt paa skraa, mens han tænkte eller talte, saa' han altid langt, han egentlig skuede hen over Tanker bag Tanker og Grunde bag Grunde, langt længere end andre. Det var det, der var i hans Blik. Ogsaa da forstod man, at La's Hou var født paa et Sted, hvor Klit ligger bag Klit, og Hede og Hav saa bred og vid, paa et Sted, der giver Langsyn og Overblik.

Det var netop en af hans Hovedevner: Overblikket og det lange Syn. Derfor var han det store Handelstalent, der aldrig tabte de fjærne Maal. Han kunde se Konjunkturernes store Tidsbølger før andre, straks ane, hvad Vej det hele vilde gaa. Og han lod sig ikke

rive hen eller forstyrre af nogen Smaating; han holdt det rette Perspektiv.

Han var i den store Stil. Han købte Herregaarde og stykkede ud; han udtørrede Søer; han tog Vejarbejde i Entreprise; han købte Skibe i Havstokken; han sendte Kreaturer til Hamborg; — denne Bonde, der med Nød kunde skrive sit Navn, omsatte for Hundreder Tusinder.

Og alle Steder, hvor han kom, baade mellem fine og grove, traadte han Døwlen brækk' sig frem i hans Hvergarnstøj, som hans Kone havde vævet.

Jeg saa' ham første Gang en Høstmorgen. Det var i Hanherred. Han kom fra Himmerland. Han havde gaaet hele Natten. Han gik meget gærne. Han kunde holde ud at gaa saa utroligt. Der var ingen, der kunde forstaa det, for snart var han her snart dér og mest til Fods. Han kunde overfare store Stykker Land i kort Tid. Han kunde orke al Ting. Nat og Dag kunde man træffe ham paa Vej og Sti; man skulde ikke tro, han nogentid sov.

Han kunde i Dagskæret komme til en enlig Gaard efter at have vandret hele Natten,

komme med Dug i Skægget som et Pust ind i den klumre Sengeluft i Stuen, hvor der aldrig blev lukket op, komme med sine faste Skridt og et Humør — Døwlen brækk' mæ — saa frisk som et Morgenbad.

Han var altid velkommen hos Folk. La's Hou han var dem selv i forstørret Maal. Ham kendte de alle. Denne utrolig virksomme Mand. Den utrættelige Vandrer. I hvert Hus og hver Gaard kunde han gaa ind og blive mættet. — Den Tid kunde ogsaa nemt komme for enhver, at de kunde faa Brug for La's Hou, og han var ikke smaalig, naar det angik en Tjeneste

Desuden var jo La's noget for sig selv. De kunde ikke maale ham op. Han strakte sig for dem helt ind i det mystiske. Han havde den her Kendskab til en mærkelig Videnskab eller det var en hemmelig Evne han havde. Han brugte den ganske vist sjælden. Men engang blev der stjaalen Lærred i Kaastrup. Det havde ligget paa Bleg nede i Engene. Gud véd hvormange Alen, men meget var der. Det var ikke til at opdage,

hvem der havde taget det. Der blev i lang Tid ikke talt om andet der paa Egnen.

Saa sa' La's Hou en Morgen, han kom vandrende gennem Byen og Folk fremdeles snakkede om det stjaalne Lærred, — at de skulde se efter i Pér Hansens Rugager omtrent i Midten, men nærmest mod Øst.

Han sa' bare disse faa Ord, saa lukkede han atter sin Mund og aabnede den ikke mere om den Ting.

Det var ogsaa tilstrækkeligt.

Lærredet laa der godt nok, akkurat hvor La's Hou havde sagt, omtrent i Midten, men nærmest mod Øst.

Men La's fortalte ikke, at han havde set Madses Kone fra Starkjær komme ængstelig listende om Natten og kaste Tyvekosterne ind i Rugen.

Den første Gang jeg saa' ham om Morgenen der i Hanherredsgaarden, kunde jeg straks vide, hvem han var.

Han fortalte og fortalte. Ganske i Forbigaaende bemærkede han, at han var gaaet ind og købt en Gaard, der laa ved Vejen. Han kendte alle de Folk langs Vejene og

Stierne i den vide Mark, og han fulgte deres Arbejde Aar efter Aar.

Han kunde rumme urimelig meget i sit Hoved. Saa sad han og gjorde Udkast, hvordan den skulde gøre, og hvordan den skulde bære sig ad, det ene raske Rids efter det andet.

Det blomstrede i hans Spor. I Tankerne forandrede han Egnens Udseende, han var vandret igennem. Der laa et helt nyt Land efter ham.

Denne Mand kunde ikke være andre end La's Hou.

Og saa lo han overlegent, rigt og med godt Humør Døwlen brækk' mæ, og fortalte muntre Smaatræk ind imellem.

Der var en vældig Selvfølelse over ham. Han fejede alle andre til Side. Man fik ogsaa Indtryk af, at intet kunde staa for ham.

Han var en Brydhammer.

Han vidste selv, at han var ubrækkelig.

II

En Del Aar efter kom jeg vandrende i en bakket Limfjordsegn en sén Sommereftermiddag. Jeg gik ud fra Gravhøjene oppe i Lyngen og skraaede ned ad Fjordskrændten, hvor Flintstenene hist og her blinkede i det halvvisne Græs, der var saa tyndt, at det næppe kunde dække Sandet. Nedenfor laa Stranden med brogede Smaasten med Skrabskeller og smaa riflede Muslingeskaller i Sandet, altsammen aflejret i regelmæsige Lag, der nøje fulgte Strandens bugtede Linie ud i en Odde, der som en Segl krummede sig ud i Fjordens blaa Bølger.

Derfra vilde jeg færges over Hou Strøm, det lille Stykke til Odden paa den anden Side. Hou Strøm gaar jo dybt mellem Fjorden og Vejlen inden for.

Man havde sagt mig, at der skulde ligge et Færgehus her, og da jeg havde gaaet lidt,

dukkede det frem bag Bakkerne, et lille straatækket, hvidkalket Hus med to blaamalede Vinduer paa hver Side af Døren.

Nede ved Stranden kørte en Mand frem og tilbage med en Trillebør; det var vel Færgemanden; men da jeg var tørstig, gjorde jeg mig Ærinde ind i Huset. Konen var særdeles flink; men der var noget underligt stille ved hende, som om Skæbnens Finger havde rørt ved hende.

Jeg husker ikke hvordan jeg kom til at spørge om Mandens Navn.

»Det er La's Hou,« svarede hun.

»La's Hou! — Er han i Familie med — — — —?«

»Det er ham selv!«

»Er det ham selv!«

»Ja saamænd er det saa,« svarede Konen og sukkede.

Der kom en Pause. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulde klare mig dette her.

Men saa spurgte Konen: »Kendte De ham . . . ja, ja, tho det kan æ wal tænke, ham kendte jo alle Mennesker.«

»Han var en mærkelig Mand,« sa' jeg.

»Det var han.«

»Jeg synes næsten aldrig, jeg har set en Mand saa — — saa *stærk!*«

»Det har æ heller ett. — Men der er nøj, der er stærkere end Menneskemagt. — Har De hørt, hvordan det gik til?«

»Nej,« svarede jeg spændt.

»De kender jo nok Hou Strøm, og De véd, at der ligger en Vejle her indenfor. Se, nu fik jo La's den Idé, at han vilde sætte en Dæmning over æ Strøm for at tørre æ Vejle ud.«

»Javel!«

»Folk sa' nok, at det kund han ett gøre, for det æ Strøm var for stærk, men De kendt jo La's Hou, saadan noget irred ham bare op. Han bandte paa, han skulde nok sæt æ Dæmning, ogsaa Døwlen brækk' mæ saadan, te den skulde blive staaende . . . Naa, han købte no'en gamle Skuder, som var lastet med Sten og Grus og sank dem ned i Løbet, og der arbejdede kanske 100 Mand hver Dag med at køre Sand derud fra Bankerne og Brinkerne heromkring. Ja, det var noget storstilet no'et det.

Han fik ogsaa godt nok æ Huel lukket, og stod som en hel Karl paa æ Plads.

Men saa var det en Efteraarsnat, der kom saa møj en gevaldig Storm. Æ Vand listed sig igennem paa et bitte Sted, og saa kørte det naturligvis æ Dæmning væk paa et Ywblik.

De fotalt, — æ saa' det jo ett, for vi boede ett her den Gang — men de fortalte, at da La's kom herud og saa', at hans Dæmning var væk, og æ Strøm gik i æ Sted, som den altid havde gjort, saa sa' de, at han blev staaende oll' still' hele den Dau og æ Næt med, til Folk fik ham vat' op.

— — Se saa var La'ses Penge forbi. Og siden har vi boet i det her bitte Hus, som vi fik bygget. Han var jo allerede en gammel Mand den Gang. — Og saa tjener æ lidt ved at færge Folk over.

»Nej, det er ett saa'nt aa dæm æ Strøm« — sluttede Konen og nikkede for sig selv. »Sybille har spaaet, at naar Øsløs Kirketaarn falder, aa Bro Mølle synker, aa Hou Strøm dæmmes, saa skal Verden forgaa. — Æ véd vel, te det er ett andet end no'e gammel

Mundsprog, men der er tit mere i det gamle end Folk tror.«

»Hvordan tog nu La's Hou det hele?« spurgte jeg.

»Aa, han blev saa stille — saa stille. Det har han været siden. Det var li'som noget inden i ham havde sagt Stop epaa én Gang. Han siger aldrig noget. Han gaar saa rolig og stille med hans Hywelbør . . . Naa, men De skal jo over til den anden Side, nu gaar æ ned aa gør æ Baad klar.«

Dermed gik hun.

Jeg holdt mig lidt bagefter for at komme til at hilse paa den gamle, mærkelige Mand.

Han trillede Sten ud paa den yderste Pynt og væltede dem i Strømmen. Det blev han ved med. Da han holdt stille med Børen sa' jeg: —

»Goddag, La's Hou!« og lettede høflig paa Hatten.

Han saa' saa sært paa mig og svarede:

»Æ kinner dæ ett. Go o æ Vej. Æ haar traant. Æ Suel er snaar nier!«

Jeg forstod, at han var syg paa sin Aand, at han kørte Sten i den dybe Strøm, hel

meningsløst; selv i hans Vanvid ytrede hans Væsens stædige og mærkelige Energi sig.

Jeg gik stille bort.

Heller ikke Konen og jeg talte mere sammen.

Mens hun færgede mig over, satte jeg mig saaledes, at jeg kunde se ham.

Det var underligt at se, hvor utrættelig han blev ved at køre med sin Trillebør der inde paa Stranden.

Han var en mærkelig Mand, La's Hou; han var en Brydhammer.

Men han var alligevel ikke ubrækkelig.

DE GYLDNE DRØMMES BY

I

Der gik en enlig Vandrer hen over Markerne ved Rostrup en tidlig Foraarsaften.

Det var Ungkarlen Mads, der var paa Vej til sin Kæreste, Tjenestepigen Ane i Kærgaard.

De skulde giftes nu snart.

Derfor havde han mange Tanker. Nu skulde jo Livet egentlig først begynde. Det laa derude i det dunkle foran ham. De kommende Dage ventede paa ham. Vilde de bære Lys og Lykke ind i deres Stue eller — — Fattige var de jo.

Fra Per Odgaards nye Udflyttergaard skinnede der Lys hen over de muldede Marker. Hvem der havde saadan et Hjem. Men det var ikke til at tænke paa. Disse Marker her, som han kendte hver Haandfuld af, og hvis Muldduft han fra Barn havde indsuget sam-

men med Luften, denne Jord var han nu lukket ude fra. Den skulde man fødes til. Den var andre forbeholdt.

Han sendte et Blik mod Øst. Dér straalede op mod Aftenhimlen et mægtigt Lysskær fra den fjærne Købstads utallige Lygter og Lamper. Det var ligesom Skæret fra en Festsal. Derinde var der Lys og Glæde. Der gik Folk fint klædte. Dér var Kød og Bagværk i de store Butiker. Der var smukke Klæder bag de oplyste Ruder. Der var Glans over Livet. Derinde, hvor dette Lysskær straalede ud fra, der skulde han og Ane rejse ind nu, saasnart de var gifte.

Dér var Penge at tjene. Han havde som Soldat set, hvorledes baade den ene og den anden havde flyttet ind og var bleven til store Folk, en ved et og en anden ved et andet. — I saadan en stor By, der er altid en Sjangse.

Nu vilde han derind og ta' den Sjangse.

Han gik ned langs med Kræn Thamsens det høje, overgroede Dige. Han havde i Aften Lyst til at gaa der, hvor han som Dreng havde boltret sig mellem Buskene. Det var rigtig et Dige for Drenge. Der voksede ogsaa

Brombær paa det, naar Aarstiden var dertil, store, sorte, og ved den søndre Ende groede ud over Vejen en vældig Tjørn med røde, melede Bær paa.

Hvem véd, naar han igen gik langs med det Dige. Han kom i Tanker om, hvordan det duftede her om Sommeren fra de forskellige Urter og Blomster. Han kunde nøje huske, hvordan her var til de forskellige Aarstider. — Der var noget hel underligt ved det Dige, syntes han. Nu.

Saa kom han forbi en enlig Hyld, der stod paa en Tomt, hvor der en Gang havde ligget et Hus. Den Hyld havde staaet der, ogsaa mens han var Barn. Han havde redet paa dens Grene og siddet under dens Blomster utallige Gange. Dér var noget moderligt ved det Træ. Da han gik det forbi, var det, som om han sagde Farvel til en gammel Kvinde, der havde været god imod ham mange Gange.

Nu laa der noget andet for.

Han drejede ad Stien, der førte tæt bag om Byens Gaarde op ved Hjørnet af Bomholtens gamle Staldlænge, dér hvor man let kunde glide paa de to fedtede Sten, som

havde ligget der al hans Tid. Han hørte Kvæget dryne og puste bag Lervæggen. Han standsede derved. Det var saadan en egen Sag med al den Slags Ting i Aften.

Nu han skulde bort, maatte han dvæle bare et Øjeblik for at lytte til disse drynende Lyde.

Han gik forbi Gaard efter Gaard; de laa saa lunt og trygt som mættet Kvæg i Baasene.

Det var hans Barndoms By, og dog var der ikke Plads for ham, dog gik han her som en fremmed, — som en udelukket Hund, der snusede til Væggene.

Sidst kom han til et Par Lejehuse, hvor Arbejdere boede. Der kom just en af dem stumlende med Kæppen i Haanden og Madtejnen paa Nakken. Han stampede Mulden af Træskoene paa Stenen udenfor Døren, inden han traadte ind i Stuen. Vinduerne var utildækkede. Mads saa', hvor tomt der var, hvor træt Manden satte sig i Bænkekrogen, hvor dorsk han saa' ud, og hvor sløvt Konen satte Maden frem; han saa' hvorledes hver fattig Dag skurede og skavede lige ind til det nøgne Ben, hvor forsulten, hvor fattig-stum og fattig-stille der var i denne Landarbejderstue . . .

Han gik rask bort fra dette Sted med ivrige Skridt mod Øst, hvor Købstadens festlige Lamper kastede Skærken højt paa end mørke Himmel.

I Kæret førte et Gangbræt over Aaen til Kærgaard.

Det var saa stille en Aften, at hans Træskoklamper lød højt mod Plankerne. Midt paa Gangbrædtet standsede han og lænede sig til Holdestangen. Vandet randt rask frem mellem Brostøtterne, det gurglede og det klunkede inde under Brinkerne. Og et Stykke borte, hvor Aaen bøjede i et Sving, skinnede Vandet af Maanelys.

Det var den Aa, der løb forbi hans Barndomshjem, det lille hvidkalkede Hus med Piletræet ved den store Landevejsbro. Ad den Aa havde han sendt mange Papirsbaade og mange Tanker med Strømmen ud i den vide Verden . . . . .

Og det var den samme Aa, der randt frem derude i Øst, hvor det skønne, drømmefulde Lysskær skinnede i Luften.

II

I Anes Kammer var kun Plads til én Stol. Den sad Mads paa. Ane havde taget Sæde paa Sengekanten, mens de drøftede Tingene.

»A tror nok, vi kan være bekendt at rejse med vore Møbler nu,« sa' Ane. »Har du set vore nye Senge og Servanten hos Snedkeren?«

»Ja, de staar og skinner af Lak,« svarede Mads. »Og Bænken ser s'gu ud som nogen Sofa.«

»Hvad Kulør har de?«

»De er brunlige. Ellers véd a ikke hvad det skal forestille, for Maler-Jens, han kan jo hitte paa saa mange Kunster. Der er ogsaa sorte Streger paa.«

»Aa, ja, Mads! — Det gaar vel!« sukkede Ane. Hun gned Hænderne over hinanden og saa' haabefuldt over paa ham.

Hun var sund og rødmusset med Opstoppernæse og lav, tyk Pande. Han var bleg, benet, med tyndt, rødligt Skæg.

»Det skal nok gaa, Ane!« sa' han.

De var saa stilfærdige begge to. De saa' ældre ud end de var gamle til. Det tunge over dem var fra Opvæksten. De havde tidlig lært at bære Livets Byrde. De var Fattigdommens tidligt modne Børn. Men det var to Fattigbørn, der vilde kratte sig frem til noget bedre; de havde ikke tabt Evnen til at hige mod Lyset.

»Hvad kan du nu egentlig blive derinde?« Ane saa' troende over paa ham.

Mads var jo kendt i Staden, hvor han havde været Soldat. Det var hidtil Livets Toppunkt, da han kom hjem i Uniformen. Hans Portræt stod ogsaa henne paa Komoden, i Kabinet.

Mads bøjede sig med Armene paa Knæene. »Ja se for det første kan a nu ingen Ting blive herhjemme. Her er lukket for Folk af vor Slags, Ane. Det véd vi. Ja, det vil sige, En kan naturligvis blive Landarbejder. Men det kender vi jo nok, saa kan En da li'saa

godt gi sig i Slaveri med det samme, saa meget har En da set, Gud ske Lov.«

»Ja, det er jo bare til Hospitalet!« stadfæstede Ane.

»Og hvad a saa kan blive — ja, det er ikke værd at prale, men a har jo gode Anbefalinger baade fra min Husbond og fra Tjenesten. — A kan blive Sporvognskonduktør, a kan komme til Jærnbanen eller til Politiet. A skal sige dig noget, i saa stor en By, er der altid en Sjangse.«

Mads rettede Overkroppen tilbage og strøg sit Overskæg.

»Og fik man nu saadan en Plads, saa kunde man komme hjem en Gang imellem i Uniformen.«

Ane smilede.

Han smilede igen.

»Skal man nu vende sit Maal naar man kommer derind?« spurgte hun.

»Ja, vi maa sige »jeg« li'som de andre. Naturligvis.«

»Det vil ikke blive let,« sa' hun.

Han trak paa Smilebaandet. »Vi bliver jo fornemme Folk!«

Saa satte han sig ved Siden af hende paa Sengen, la' Armen om hendes Liv og kyssede hende. —

De gik Østen ud af Gaarden ned over Kæret. De gik saa stille ved Siden af hinanden, og de talte saa roligt og dæmpet.

Der var i Luften omkring dem det første Krydder af Foraarets spirende Liv. Det var Sommerens Forjættelse.

Saa blev de tavse.

De følte noget skælvende i Brystet. Det var Drømmen om Lykken.

Ved Aaen sa' de hinanden Godnat. Hyggeligt pludrede deres Barndoms Flod i den stille Aften; den talte saa venligt om Tro og Tryghed, og deres Tanker fulgte dens rindende Strøm hen gennem Krumningen, hvor Maanesølvet blinkede paa den, og videre frem til den fjærne Stad, til de gyldne Drømmes By.

Dér borte, hvor Luften lyste og lokkede med sit Straaleskær, dér var den Esse, hvor deres Skæbne smededes.

Det forstod de.

III

Det blev en god Sommer. Der var Arbejde nok i Staden for Mads. Saa mange rede Penge havde han aldrig før i sit Liv haft mellem Fingre hver Ugedag.

Hver Lørdag han kom hjem med Lønnen, talte han Pengene endnu en Gang. Han smilede, og saa la' han dem, der ikke skulde bruges, hen i en Skuffe.

Ellers var Mads' Ansigt til Hverdags ikke glad. Der var kommen noget underlig forknyt i hans Træk og noget undergivent som hos den, der *maa* gaa i Forhold, der er tvungne.

Han følte sig som fremmed mellem de Folk, han arbejdede imellem. Han var saa ene.

Selv naar han kom hjem til Ane, kunde han sidde og se ud, som om noget tærede paa ham.

Hun spurgte, om han fejlede noget.

Nej, det var der jo ikke Tale om.

Om han da ikke var rigtig glad.

Jo selvfølgelig var han det. Han syntes ikke, han som et voksent Menneske kunde være bekendt at nævne noget om det andet. —

For Ane var den første Tid som én eneste Søndag. Hun gik paa Gaden i pænt Tøj og hun saa paa Butiksruderne hver eneste Dag.

Men hun trættedes, trættedes meget snart. Hun blev saa mat i sine Øjne, syntes hun, af at ha' alle de høje Huse lige ind paa sig. Henne paa Torvet var der da en Smule mer Plads, og der var da ogsaa noget mere Himmel at se.

Hver Lørdag, det var en given Sag, var Ane en sikker Kone paa Torvet. Det var alle de Folk fra Landet, der trak, deres landlige Maal, deres Klæders Stof og Snit, og den Duft ude fra der hang i deres Bondeklæder. Og saa var der de røde Gullerødder og de gule Kartofler og Porrerne, den stærke Løglugt og Timian, Median og alle de andre Grøntsager; det var jo selve Landet, der som en frisk Bølge var skyllet ind paa Stenbroen og havde fyldt Luften med ren Vellugt.

Ane gik frem og tilbage i det uendelige uden at kunne rive sig løs; hver eneste Lørdag.

Saa en Dag, hun gik bedrøvet hjem, slog det ned i hende, at hun kunde købe en Urtepotte med Blomster i, der hver Dag kunde staa og dufte i hendes Stue. Det var mærkværdigt, at hun ikke før havde tænkt paa noget saa simpelt. Det kom forunderlig glad til hendes Sind.

De følgende Lørdage købte hun hver Dag en Blomst med sig hjem.

En Dag, hun gik og snusede mellem de duftende Grøntsager, ser hun Mads et Stykke borte. Det var lige i Middagstiden og han arbejdede tæt her ved. Han gik ogsaa og saa' sig om. Hun syntes, han gik saa fremmed og ene. Han var ingen Bonde, der skulde sælge, og ingen Bymand, der skulde købe, han saa' fattig ud syntes hun, som han søgte efter noget, der var bleven borte for ham. Han gav sig i Snak med en Mand, men det var snart forbi.

Saa gik hun hen til ham. Han studsede.

»Ja, a gik herhen, om der skulde være et kendt Menneske,« sa' Mads og saa' op mod

Kirkeuhrets Klokkeskive, hvor den lange Viser snart var ved ét.

»Kendte du ham, du talte til derhenne?« spurgte hun.

»Nej, men han var alligevel noget vesterfra,« svarede Mads og saa' igen til Klokken.

»Bliver det godt Vejr i Morgen, saa vil vi i Skoven, Ane!« Dermed gik han. —

Næste Eftermiddag sad de uden for et Traktørsted i deres fineste Puds med deres Kaffe foran sig og blev opvartede af en Kelner.

Der var ingen Tvivl om, at det var i Opgang for dem. Situationen her mellem alle de andre af Byens Borgere, de velklædte og fine Folk, som spadserede frem og tilbage i smukke Dragter, eller sad rundtom og indtog Forfriskninger ved Smaabordene, Situationen hensatte jo straks Mads og Ane paa den lykkelige Side af Livet. — Det var altsaa godt nok.

Solens Lys faldt blinkende ind paa Pladsen og funklede i Toiletterne, Servicet og Messinginstrumenterne fra Musiktribunen. Men Mads og Ane sad alligevel og drak deres Kaffe, som

om de havde stjaalet Pengene, de skulde betale den med.

De kiggede paa alle dem, der gik forbi, spejdede henefter, om der ikke skulde være et kendt Ansigt.

Der var nok en og anden, de havde set før, og som de ogsaa kendte lidt til, men de gik saa fremmede og kolde. Der var ingen, de kunde komme i Snak med.

De blev endda ved at spejde længe.

Endelig kom der nogle Folk, som boede i Ejendom sammen med dem, en Murerfamilie, de somtid havde snakket med. Ane stødte til Madses Knæ. Nu! De blev hel forlegne og deres Øjne blev levende, rigtig opsatte.

Men Murerens bare nikkede lidt, og saa var de forbi med det samme.

Mads og Ane havde ligesom ikke noget at tale om. Hver tænkte for sig uden at sige noget om, hvad det var, de tænkte paa.

Endelig rejste de sig og gik stille bort gennem Skoven, ind gennem det grønliggyldne Skraalys og hen over Solpletterne. De gik efter de Steder, hvor Skoven var tyndest. De dvælede ikke ved nogen Ting herinde,

de skred tavse gennem Svalingen. Skoven var noget, de vilde igennem, de higede.

Og tilsidst kom de da ogsaa ud paa den anden Side.

Der laa Markerne, den gule Byg og den graa Havre og den honningduftende Kløver. Her var det vidaabne Land under Himlens frie Bue. —

Der kom saadan en Fred i deres Øjne. De stod paa Diget i Skovbrynet og lod Blikket frit stryge langt, langt hen. Hjem.

IV

Vinteren kom med sin Arbejdsløshed.

Hver Dag gik Mads fra den ene Plads til den anden. Han stod i Kø' sammen med de andre. Og han var gærne sidst i Rækken. Det var mærkeligt nok, for selv om han kom med de første, han blev alligevel af de sidste.

Og saa maatte han jo altid gaa igen. Han vandrede saa ud i Byen, ned ad den ene Gade og op ad den anden Gade. Det var den Sjangse, han ledte efter. Han saa' den ene og den anden ha' pæne, faste Pladser, som han ogsaa kunde bestride lige saa godt syntes han. Der var Kuske og Sporvognsfolk i Uniformer, og der var saa mange andre lignende Pladser, hvor han vendte sig, naar han saadan gik og saa' paa Tingene. Der maatte s'gu da være en Sjangse i saa stor en By.

Han gik og vejrede i Luften og vendte Næsen baade her og der. Men der kom ingen Sjangser flyvende til ham nogentid.

Det gik op for ham, at han maatte bag Façaderne, ind bagved, til de Steder hvor Bestemmelserne blev tagne, til de rette Mænd. — Men hvem var de? Og hvordan kom man der? —

Mads vandrede og vandrede hver Dag. Og hver Dag kom han hjem til Ane med uforrettet Sag.

Og hver Dag han gik ind ad Gadedøren og op ad Trapperne, syntes han, at det var et fremmed Hus han boede i. Hverken han — og heller ikke Ane — kunde blive rigtig fortrolig med, at det store Hus med alle Trapperne og Dørene, at det egentlig var deres Hjem nu.

Men det talte de ikke om.

En Søndag gik de i Kirke. Og det var noget saa storstilet flot og ikke til at finde Rede i med Buegang og Loger og Etager, saa de var ved at tro, det var et Teater. — Her var naturligvis ingen, de kendte. De

kunde nu alligevel ikke la' vær at se dem om efter det.

Men da et Par ældre, pæne Folk, som de sad ved Siden af i Stolen, rejste sig og gik, saa syntes baade Mads og Ane, at de nikkede til dem.

»Ja, syntes du ikke?« spurgte Mads.

Jo det var de enige om.

Næste Søndag var de igen i den samme Kirke og i den samme Stol. Og der kom atter de samme rare Folk, og de var fine, og de nikkede tydeligt til Mads og Ane.

Hver Søndag derefter længtes Mads og Ane efter at komme af Sted for at sidde sammen med de rare Folk og nu nikkede de gensidig og venligt til hinanden. Det var helt rosomt.

Om Hverdagene vandrede Mads rundt i den store Stad; han spekulerede over Sjangserne.

Men Arbejdsløsheden fik da ogsaa en Ende. Og den første Tørn kunde ikke ødelægge et Par unge, friske Folk, der har noget at staa imod med.

Da der atter blev Penge at tjene, fik de deres gode Lørdagsaftener igen med at lægge lidt hen i Skuffen. Det var ligesom de mu-

rede noget op derved, eller la' Grunden til Fremtiden.

Men der blev ved at være noget forknyt og undergivent over Mads' Træk og om hans tavse Mund. Han havde et angst Hjærte, som hans fattige Fædre havde givet ham.

Først da han og Ane en Højsommer-Søndag stod derhjemme, hvor de var fra, paa Kirkebakken, og saa' hen over de solbelyste Bakker og Dale, først da fik deres Øjne den rigtige dybe Fred. Sommervinden strøg dem om Kinden, som en Moder.

Kirkegængerne kom op ad Bakken ad Stierne fra alle Sider. Mads og Ane kendte hver enkelt langt borte. Der kom den og der kom den, og det hjærtelige Bondemaal lød som en hjemlig Mumlen omkring dem.

Da trak de Vejret dybt, og fyldte deres Bryst.

En og anden kom hen, rakte dem Haanden og sa': —

»Det er skjønt, Vi kan se I har det godt!«

Og Mads og Ane stod der midt i Solen.

»Hvad er du egentlig derinde?« spurgte en Bekendt.

»Ja, hm,« — svarede Mads, — »foreløbig maa man jo ta' hvad der falder for, men der er jo altid en Sjangse i saadan en stor By!« —

Alle var enige om at Mads og Ane rigtig havde haft Lykken med sig.

V

Saa begyndte de at faa Børn, et om Aaret. Sommer gik og Vinter kom.

Og hvert Aar slugte Vinteren alt, hvad Sommeren havde levnet.

En Dag maatte Laanekontoret prøves. Det var en stræng Dag for de to Folk fra Landet, hvor den Slags Ting er fremmed. Mads vidste godt, hvor de forskellige Laanekontorer laa. Det havde han uvilkaarligt bidt Mærke i for længe siden. Han vidste ogsaa hvad for et, han vilde benytte, nemlig et, der laa helt gemt hen i en anden Bydel, henne i en Udkant, til den modsatte Side af, hvor han boede.

Han ventede til i Mørkningen, inden han listede af Sted med sin Pakke, og han kiggede sig endda ængstelig omkring, som om han gik paa Tyvesokker. Hver Gadelygte skyndte han sig forbi, angst for at nogen skulde se ham, og det var en Lettelse for ham da

han kom uden for Kvarteret, hvor han boede. Det kunde ses paa hans Gang. Alligevel holdt han sig til de mindst befærdede Gader, og han strøg sig omhyggelig saa tæt ret langs Façaderne, som muligt.

Endelig stod han ved den Dør, hvor Vinterkulde, Nød og Frost og Elendighed jager den fattige hen.

Han maatte jo ha' Haanden paa Dørlaasen.

Der var andre, der blev expederede, saa han holdt sig undseelig tilbage. Der var en ung Pige der satte sin Søndagskjole, og der var en frugtsommelig Kone, som underlig langsomt pakkede ud paa Disken det Børnetøj, som hun havde begyndt at sy paa.

Og hvor denne Laanekontor-Luft forandrede Menneskenes naturlige Udtryk og fordrejede Trækkene. Mads kom til at staa ved Siden af en Mand, han havde været i Arbejde sammen med. Men de saa' bare paa hinanden som et Par Automater.

Pantelaaneren spurgte Mads, hvad han skulde ha'. Mads nævnte en Sum. Men da grinte Pantelaaneren og sa', at saa maatte han hellere ta og gaa med sit Klonds igen.

Det var det styggeste Grin Mads endnu havde set i sit Liv. Et Øjeblik havde han den hæftigste Lyst til at slaa den Mand i hans Ansigt.

Men saa spurgte han stilfærdig, hvormeget han da kunde faa paa Tøjet.

Det tog han naturligvis, og puttede den første Laaneseddel i Lommen.

Saadan fik de prøvet det, som de gennemgik alt andet, hvad Fattigfolk i en stor By maa lide af Ensomhed og Haan.

Men de talte aldrig med hinanden om disse Ting. Det maatte ikke høres. Det var for dem, som om Virkeligheden blev endnu skarpere derved, det kunde de ikke bære. De *turde* ikke tale om deres egen Elendighed. De gik tavse og led indvendig.

Og hver Jul sendte de hjem til Fødebyen nogle fine Julekort, der skulde fortælle hvor godt de fremdeles havde det.

Men Sjangsen blev det ikke til noget med.

En Aften Mads vendte hjem fra sin evige Vanken i den store Stad, — for han *gik* altid, naar han var arbejdsløs; ogsaa hjemme i Stuen trippede han omkring, tavs, altid tavs og

uafladelig, som en der er syg paa Sindet eller har en angst eller fredløs Sjæl.

En Aften altsaa, han havde sultet i flere Maaneder, kom han snigende langs Husvæggene. Det var vaad og taaget Luft. Da paa en Gang syntes han, at han ikke var et Menneske mere. Han var en Fisk paa Bunden af Havet. Han mærkede ikke til at han gik, han mærkede intet til Kulde eller Sult eller nagende Tanker, aa, det var saa dejligt at glide, stum og stille og fri for alle Smerter, hen her i Dybet mellem de andre levende Væsener, der gled forbi ham, og ingen Larm, ingen Forstyrrelse af nogen Art, altsammen saa dejligt fuld af Hvile og Fred paa Bunden af det forunderlige Hav, der lukkede sig over ham, for at han kunde sove . . .

Mon han var bleven tosset!

VI

Saa en Dag langt hen i den strænge Vinter, kom Mads hjem med skinnende Øjne.

»Ja, se saa bitte Ane,« sa' han, »nu er det kommet — jeg er antaget!«

»Hvad er du Mads?« Hun turde ikke tro nogen Ting godt, hun saa' tvivlende og kritisk paa ham. Men hun havde aldrig set ham saa rank, som han stod der, lige kommen ind ad Døren med det glade Budskab, og hun havde aldrig set hans Øjne saa skinnende, saa noget maatte der vel være sket.

Og han drak jo aldrig, ellers skulde man næsten tro saadan noget, som han saa' ud.

»Det er ved Sporvognsvæsenet!« sa' han. »Jeg skal møde Kl. 2. Ja det er kun Reserve — foreløbig. Men saa ligger jo Vejen aaben. Ane!« —

Ane løftede sine Øjne og sa':

»Aa Gud i Himlen, at det dog skulde ske!«

Og Børnene vaagnede af deres Sløvhed, de krøb frem i Stuen og samledes om Forældrene i en lykkelig Gruppe.

»Ja,« sa' han, »det er som jeg altid har sagt, i en stor By er der altid en Sjangse. — Men nu maa du gaa til Høkeren efter Mad, efter Kød og efter Øl. Paa dette her maa vi jo kunne faa Kredit igen, kan du nok tænke. Og jeg skal jo ogsaa ha' en Pakke Mad med Kl. 2, naar jeg skal møde.« Hun gik hen og tog Tøj paa, saa let og saa glad.

»Det skal være et godt Stykke Kød, rigtig med Saft i. Og tag et Par Bajere med!« raabte han efter hende.

Han gik frem og tilbage over Gulvet og gned sine Hænder.

Han stansede og sa' til Børnene: »Ja I skal ha' noget andet Tøj, dette her gaar jo ikke!

Naar vi faar en anden Lejlighed, skal du faa et Fortepiano, Marie.

Og du Peter skal i en anden Skole. Jeg kunde godt lide du blev Student.«

Børnene saa' forundret op til deres Fader, der ellers altid plejede at gaa saa tavs og sky over Gulvet.

Han blev ved at snakke ligesaadan da Ane kom tilbage.

»Saa flytter vi hen i et andet Kvarter, og

til Sommer vil vi ha' os en Kolonihave. Jeg skal naturligvis ogsaa ha' mig en Uniform, men den gi'r Selskabet. Og saa vil jeg fotograferes, de skal ha' et Billed derhjemme...!«

Da saa' Ane atter op paa hans blussende Ansigt, som om hun troede han var drukken. — Han var jo ellers saa tavs. Han var bleven baade huløjet og krykrygget netop over at gaa saa tavs omkring og krumme sig, rugende over Tankerne.

Et Øjeblik var der Forfærdelse i hendes stivtstirrende Blik, idet hun udbrød:

»Det er da vel sandt, Mads!«

Men han saa' fuld af Ømhed og Godhed paa hende, saa glad og lykkelig smilede han til hende, at hun forstod, han var ikke drukken og ikke forvirret i sit Sind. Det var bare den strænge Sultetid, og saa den pludselige Lykke, der havde gjort ham noget underlig.

Det var jo altsaa virkelig Lykken, der var kommen ind ad den fattige Dør.

Og da Mads var gaaet til sin Plads, lagde hun sig paa Knæ og takkede Gud i Himlen, fordi han ikke havde glemt dem i deres store Nød. — — —

Mads kom imidlertid ikke hjem til Aften, og ikke heller om Natten.

Ane løb da til Sporvejskontoret. Men der kendte man intet til Mads, og der var ingen bleven antaget under det Navn.

Saa løb hun igen, for hun anede noget ondt, hun løb til Politikontoret. Der blev telefoneret frem og tilbage. Og ganske rigtig der var trukket en Mand op af Vandværk-Søen for en Time siden.

Den Sorg, som Mads var gaaet saa stille med, den var vokset netop ved Tavsheden, vokset ind efter til en Byrde han ikke længere kunde bære. Han var bleven træt af Livet og havde lagt sig til at sove paa Bunden af Søen, at den kunde lukke sig over ham.

Da Ane stod over Liget, da sprængtes hun af alt det hun gennem Aarene — ligesom han — havde bundet og indeklemt i sit Bryst i Angst for at se Virkeligheden i Øjnene.

Det brast for hende, hun blev ingen Ting værd fra den Dag af, andet end som en stakkels Tumling paa Jorden.

Og Mads blev begravet i de gyldne Drømmes By.

SKÆBNE

I

Jens Sand var født ude ved Havet paa den vilde Kyst, hvor Grænsen mellem Liv og Død er som en Knivsegg.

Brede Havbølger vælter skummende ind over Stranden ved Sandby Klitter i en evindelig Rullen. Bølgekam ved Bølgekam i en Uendelighed lyser af Skum ude over det mørke Vand, lyser frem og sluknes i levende Skiften. Skumkammene bliver svagere og mindre, jo længere Blikket naa'r hen, men helt ud, hvor der hist og her skimtes en Skibsrigning eller Røghale mod Luften, hvidner Skummet frem. Bølgerne synes at vælde op af et bundløst Dyb derude i det fjærne; op af dette Dyb kommer de rendende som en Flok krumhalsede Dyr, der tilsidst styrter

sig graadig mod Stranden. Fra Brændingen lyder en tusindstrubet Brølen, der ryster Luften, saa Havlyden høres to—tre Mil ind i Landet, og Folkene, der bor i Klithusene, bliver tavse derved.

Fra Klitterne hvirvler Stormen en tyk Taage op af Flyvesand, der fyger ind over Sandby, som det skulde begrave baade Huse og Marker.

Jens Sands Fødestavn var udsat for Hav og Storm og Fog og Knog, der susede ind over Menneskene som fra hemmelige Sluser uden for Rummet, udsat for Kræfter, der brød ind med en Skæbnes Magt og Uafvendelighed.

Her havde ogsaa hans Forældre boet, og her var de døde. Havet havde taget den ene, og Stranden havde opslugt den anden. Det var bleven deres Skæbne.

Hans Fader var af de blaaøjede, bredskuldrede, overhaands stærke Mænd, der mest er godmodige, undtagen en enkelt Gang, naar deres Sind til Gengæld rent koger over. Hans Moder var af den blege, sortøjede, skarpsindede, skinsyge Slags.

Forældrene døde samme Dag. Jens var en lille Dreng den Eftermiddag, han sidst saà dem.

I den lille Fiskerhytte sad Faderen i Bænkekrogen; Moderen stod ved den modsatte Bordende og rystede af Bevægelse. Han sad rolig med Hænderne foldede paa Bordpladen; han hørte paa hendes rasende Ord og dirrende Røst som en Mand, der kender Naturen i Oprør.

» . . . . Du kan maaske heller ikke huske den Gang paa Blokhus Marked, da a maatte staa udenfor som et andet Fjog og vente, mens du sad inde i Teltet og drak Kaffe med hende den sledske Taske! Men a var godt tosset! — ha! — ja, a var s'gu godt tosset!« skreg hun og lo hysterisk. »Du skulde ha' haft hende den — æv! Du smidskede da ogsaa godt nok for hende, og du smi—le—de og gjorde dig til . . . .«

»Aa — det er nu saa længe siden, Maren«, sa' han stilfærdig.

»Ja, men a kan godt huske det endnu. Alt det Falskneri I to har haft sammen og

har den Dag i Dag!« — Hendes Øjne lynede.

Han løftede roligt sit Blik bestemt paa hende:

»Hvad er det, du siger!«

»Ja, det si'er a. Tror du ikke a kender dine Krogveje! Hvor var du henne den anden Eftermiddag? Du *sa'*, du skulde hen til Per Madsens, du *sa'* det, men da du kom godt over Klitbakken, hvor drejede du saa hen? Tror du ikke a saa' det! Jo, godt nok, ind ad Stien til Mads Kirks« — hun smilede med fortrukkent Ansigt — »og til hans bitte, søde, skønne, gæve Kone, — fy for Fanden!« — Hun spyttede, som om hun havde haft en Tudse i Munden.

Manden begyndte ivrig: »Ja, men . . . .«

»Ser vi det! Ja det kan heller ikke hjælpe, du lyver, bitte Svend, for a laa selv bagved Skurbak og saa' med mine egne Øjne, at du gik ind ad Døren . . . .«

Han prøver atter, endnu ivrigere end før, at sige noget, men hun afbryder ham øjeblikkelig.

Han vilde sige, at han foruden til Per

Madsens ogsaa havde et nødvendigt Ærinde til Mads Kirks, men at han ikke nævnede dette hjemme, for at hun ikke skulde foruroliges og tænke nogen Ting ilde. Og han vilde ha' tilføjet, at det dog var for galt, at han ikke kunde gaa et Ærinde til Mads, fordi han en Gang havde været en Smule Kæreste med hans Kone i hendes Pigedage.

Saadan noget vilde han have sagt, men han var altfor langsom til Munds over for Konen, der blev ved med sit i en hidsigt skyllende Ordstrøm.

Endelig begyndte hans Næsefløje at bevæge sig. Det hele var saa urimeligt, syntes han, at han kunde ikke faa forklaret, hvordan det hang sammen, for selv om han fik begyndt med nogle Ord, saa var det, som om hun bare flammede mere op derved.

Tilsidst rejste han sig, hvid i Ansigtet. Og da hun saa' ham saaledes, fo'r der et øjeblikkeligt Skær af Glæde over hendes Træk, og hun blev ved at sende Ordene som en Byge imod ham.

Da svang han sin Knytnæve som en Kølle. Den var maaske nok bestemt for hende, men

i det yderste Sekund fik han trukket sig saa meget tilbage, at han i Stedet for lod Næven synke ned i Bordet. Og vel var det, thi Bordskiven tumlede ned paa Gulvet, og Ølkovsen, som stod derpaa, slyngedes over mod Sengepanelet, saa kraftig var Slaget. — Derefter fo'r han ud af Døren.

Hun lo højt, ha, ha, ha! som en vanvittig. Saa fløj hun rundt i Stuen, rev i al Ting og flyttede omkring paa det. Hun la' ikke en Gang Mærke til den lille Dreng, der sad paa en Fodskammel saa stille som en Mus henne i den fjærneste Krog, hvorfra han angst havde fulgt Optrinet. —

Manden havde skubbet sin Pram i Havet, saa Sandet og Smaastenene havde hvinet mod Kølen, og han var roet et Stykke ud for at fiske.

Imidlertid gik Eftermiddagen, og han lod sig ikke se.

Da listede Konen sig gennem Klitbakkerne; hun kravlede op bag »Skurhatten« for at kigge efter ham; det kunde snart blive Aften.

Hun spejdede. Endelig opdagede hun

hans Pram et godt Stykke Nord paa, ikke langt fra Land. Men hun kunde ikke se ham selv, og Prammen drev af uden Styring, syntes hun.

Da løb hun, vild af Angst, alt, hvad hun orkede, Nord efter. Hun kastede Træskoene. Vinden tvandt hendes Skørter om Benene. Hendes Hovedklæde flagrede. Hun vaandede sig i lange Klagehyl, mens hun løb.

Hun maatte løbe længe; Afstandene i disse Egne er langt større, end de synes, og Baaden var helt nede ved Pirupsrende.

Det blev hendes sidste Skridt.

Næste Dag fandt Folk hendes Lig i et Kviksands Hul i Stranden, dér hvor Pirupsrende løber ud gennem Sandet. Hun sad fast i det levende, underløbne, falske Sand. I sin Fortvivlelse havde hun arbejdet sig dybere og dybere ned, indtil hun i Nattens Mørke paa det ensomme Sted, hvor hendes Røst ingen Steds kunne naa hen, var omkommen af Kulde, Skræk og Anstrængelse.

Hendes Klæder var revet, hendes Haar vildt udslaaet, og hendes Hænder havde

kradset og gravet i Sandet rundt om det Sted, hvor hun var sunken i.

To Dage senere drev Mandens Lig i Land ved Sælbjærgshage.

De blev jordede i en Fællesgrav.

Saaledes havde den Skæbne været, som Forældrene til Jens Sand havde haft. —

Naar han senere som Hjorddreng i Klitterne gik ned ved Stranden og med sit Svøbeskaft eller sin store Taa skrev Figurer i det hvide, faste Sand, saa stod han tit længe stille og saa' ud over Havet, der havde taget hans Fader.

Og naar han kom hen til det Sted, hvor Pirupsrende sender sin klare, riflede lille Strøm ud i Havet, saa faldt han i Tanker, her, hvor hans Moder var bleven borte.

Der listede sig ind i hans Barnesind en dunkel Fornemmelse af, at hemmelighedsfulde og uimodstaaelige Magter traadte frem fra Livets Baggrund og afgjorde Tingene uden Hensyn til Menneskenes Villie.

II

Efter at Drengen Jens Sand paa Sogneraadets Regning havde været tinget ind hist og her, havde ført en omtumlet Tilværelse som et Flaadd paa Havet, kom han til Sandby Strandgaard.

Manden her var Enkemand. Han gik og drak Kaffepunscher jævnt hen den hele Dag og var ellers lige glad med det meste. Men han havde en bedaarende lille Pige med de klareste Øjne og de nydeligste gule Krøller, og da hun havde leget en halv Dag med Jens, vilde hun ikke mere af med ham.

Og saa blev han ved at være i den enlige Strandgaard.

Om Sommeren passede han naturligvis Høvder. Han drev sin Hjord om mellem Sandbjærgene Dag ud og Dag ind hen over det vidtstrakte Klitareal, som hørte til Strand-

gaarden, og som var lige saa stort som et halvt Sogn.

Mellem disse Havbakker voksede han op i stor Ensomhed.

Han kunde ligge timevis i Sandet bag en Marehalmsbusk og høre paa den ensformige, underlig vemodige Lyd, som Vinden frembringer, naar den kløves af de hvasse, blaagrønne Blade, og paa den hvislende Fygen af det levende Sand omkring de blottede Rødder af Klittaget.

Og derind imellem kunde lyde en Maages Skrig eller en anden Klitfugls Klagen; de kunde blive ved at tone længe i Luften saadanne enkelte Lyd fra en flyvende Fugl.

Fordi der var saa stille.

En Gang fandt han i Strandkanten en Fløjte. Den fik han megen Fornøjelse af. Han lærte nemlig sig selv at spille paa den. Han kunde spille Stykker, og han kunde efterligne mange Naturlyde paa det lille Instrument. Mens Høvderne gnavede, havde han Tid nok til at finde paa, til at kæle for hver enkelt Tone, til at stemme den efter hvad han hørte i Naturen omkring sig.

Han drev det saa vidt, at Folk, som tilfældig kom forbi, stod stille og lyttede, naar Drengen blæste paa Fløjte derinde i Havbakkerne.

Han kunde sidde meget længe og spille — ligesom flyde hen i den ensomtdybe Stilhed omkring ham.

Men til andre Tider kunde han pludselig blive angst netop i den samme Ensomhed.

Naar han drev med Høvderne langt Nordøst ude mellem de øde kraterlignende Sandbjærge uden at se et menneskeligt Væsen Dagen igennem, saa kunde han pludselig gribes af Rædsel. Det var, som han var det eneste Menneske, der var bleven tilbage i en uddød Verden.

Saa gav han sig til at raabe, saa højt, han kunde.

Han gjaldede ind mellem Bakkerne det ene Hvæl efter det andet.

Og saa fandt han paa at tænde Baal. Der var Lyngrafter og tørrede Kokaser nok.

Hvis han saa fra en Klittop kunde faa Øje paa andre Baal i Klitten længere borte eller i Kærene ovre i et andet Sogn, saa

syntes han, at der derigennem var Forbindelse med andre. Det trøstede ham. —

Ofte var der fugtigt og stormfuldt paa denne Kyst. Under de mørke Skyer sortnede Havet, og de tre Skumstriber langs Landet, hvor Søerne brød paa Revlerne, lyste end mere hvidt. I Havbugtens krumme Linie piskedes en tyk Taage op af Praas og Skum, hvis Flager fløj for Stormen som hvide Maager ind over Stranden. Flyvesandet føg som Sne i Rendfog, og sammen med det drivende Rusk hyllede det Klitterne ind i et trist Overtræk. Samtidig tudede det fælt op gennem Slugterne i Havbakkerne.

Saadanne Dage krykkede Høvderne i Ly, og Jens krøb i Skjul under en eller anden Klitkam, der hvælvede sig frem som en Snedrive paa Læsiden.

Hvis det tillige lynede eller tordnede, fik den lille Hjorddreng en endnu stærkere Følelse af Naturens Vælde og de hemmelighedsfulde Magter.

Han saa' ud over Havet, undrende. Dér en halv Fjerdingvej ude havde en Gang det

skønne Søborg Slot med Taarn og Spir raget frem af bølgende Kornmarker.

Og han saa' til den anden Side hen over Klitternes øde Sande. Dér borte havde fordum Egeby Sogn ligget med sin Kirke og Bøndergaarde, før Sandflugten havde begravet det hele.

Og hvorhen Drengen saa' fik han en Følelse af Skæbne og Dom.

Under disse Indtryk af det magtløse paa den ene og det grænseløse paa den anden Side, under stærk Indtryk af en Skæbnegang over Jorden voksede Hjorddrengen Jens Sand op.

III

Ogsaa efter sin Konfirmation blev han ved at være i Strandgaarden. Det faldt ikke Manden ind, at Jens Sand skulde flytte, ikke Ellen og ikke Jens heller. Han hørte nu en Gang med til Gaarden.

Og naturligvis blev han og Ellen Kærester. Han udviklede sig nemlig til den raskeste Karl der paa Stedet, og hun var den mest ombejlede Ungpige. De var begge Nummer ét.

Da havde vænnet sig til hinanden, var bleven hinanden uundværlige. Han havde rigtignok aldrig friet, ikke med klare Ord spurgt, om hun vilde være hans. Men der var ingen der tvivlede om, heller ikke de selv, at de jo var Kærester alligevel.

Overgangen fra den barnlige Venskabsfølelse til Ungfolkenes Elskov skete umærkelig for andre som for dem selv.

Det første Kys var bare som Fuldbyrdelsen af en stille Vækst.

I den gamle Strandgaard levede da den unge Elskov sit gryende Liv med al den Fryd og Fest, der hører den til. Som en gylden Traad slyngede den sig gennem Hverdagslivets graa Væv. Den levede i Smil, i Nik, i Blink, i Suk, i Ordenes Klang, i hele Luften omkring dem.

Og Sandby Strandgaard blev et tiltrækkende Samlingssted for de Unge fra Klitstederne langt omkring.

Naar Jens Sand om Søndagen eller paa stille Sommeraftener sad uden for Gaarden og spillede, saa kom de. Han lokkede dem til sig med sin Fløjte.

Og naar de kom, kunde han finde paa hundrede Løjer, saa fuld han var af Sundhed og Humør.

Ofte dansede de Unge paa den tætte, faste Grønning Øst for Gaarden, dansede hengivent deres Hjemstavns gamle Danse, saa det susede om de rappe Ben.

Og først sent gik de hjem.

Under Maanens blanke Segel vandrede de

hen gennem de stille, ensomme Klitter, helst parvis.

Det var en dejlig Tid, en Tid da Strængene var spændte og stemte saa let og fint i det unge Bryst, at selve det at leve blev Musik.

Alligevel var det et noget vanskeligt Kærresteforhold mellem Ellen og Jens.

Hun var af de bløde, danske Piger, der bøjer sig efter Elskov, hvor den end lyser og skinner, bøjer sig til højre og venstre, hid og did, fordi det er deres Natur. Der var andre Klitpiger, der havde mere af Naturomgivelsernes haarde og tordnende Træk i deres Væsen. Ellen var nu blød og bøjelig — men ogsaa frisk og læskende som det rindende Vand.

Han var derimod ofte vild og voldsom som den Bølge, der krummer sig mod Kysten. Han havde Trangen til at lade det stærke raade, til at give sig det i Vold. Han havde Moderens Ild, Faderens Styrke og Skæbnegangens Susen i sit Blod.

Hun var lys; hendes Haar var næsten lige saa gul som en Engblomme, og Øjnene

var ganske Kærminde-blaa med et Udtryk af tung Blidhed.

Naar en ung Mand talte smukke Ord til hende, fik hendes Hoved, idet hun smilte, en Hældning som om det havde en naturlig Tilbøjelighed til at synke mod Mandens Bryst.

Deraf kom mange Vanskeligheder.

Og naar hun saa' Jens Sand med Skinsygen flammende ud af de mørke Øjne og med en Vredes-Vulk mellem Brynene, da blev hun glad, at hun var elsket saa højt.

Saa var det Blokhus Marked.

Jens og Ellen sad inde i Aaby Kromands Telt sammen med nogle andre Unge, deriblandt Mosegaardssønnen ovre fra Udholmene; han var langt ude i Slægt med Ellen.

Mosegaardssønnen var køn, meget sleben af Væsen og flot i Tøjet. Han kurede voldsomt til Ellen, der sad ved Siden af ham; hun lyttede med Smil til hans smukke Ord og saa' op paa ham en Gang imellem.

Jens Sand begyndte at blive urolig.

De fik et Par Omgange til. Og Mosegaardssønnen, der godt vidste, at de andre

to var Kærester, blev bare ved. Han vilde føle sin Magt. Og han vilde ogsaa drille.

Saa blev Jens Sand højrøstet. Han lo en Gang imellem af Galde, haanligt: ha, ha! Han kom med Spydigheder og fornærmelige Hentydninger.

Men Mosegaardssønnen sad ganske overlegen, som om Jens Sand slet ikke var til for ham. Han søgte bare at gøre Ellen saa varm og optaget som muligt.

Saa gav Jens Sand sig til at »vendes Haand« med en Kammerat for at faa noget at ta' fat i.

Og han begyndte at bande.

Han var ildende rød, og der var en Vulk mellem hans Bryn.

Dette her kunde selvfølgelig ikke gaa i Længden.

Da Mosegaardssønnen rejste sig, la' han Armen om Ellens Liv.

Men saa var han ogsaa færdig.

Lige saa hurtigt som det kan tænkes kom han paa Hovedet ud gennem Teltvæggen, saa Sejldugen revnede med et Rutsch i en stor Flænge.

Jens Sand bagefter; han var ikke tilfreds med det. Mosegaardssønnen prøvede at forsvare sig. Men Jens slog ham forfærdelig, saa Blodet strømmede af ham.

Folk stimlede sammen om dem.

Jens var ikke til at styre.

Selv efter at Mosegaardssønnen var bragt bort fra ham, slog han ned.

Det var Berserkergang.

Men Folk pressede sig sammen om ham og overmandede ham.

De vilde binde ham. Men Ellen førte ham med sig bag om Teltene og ned mellem Klitterne, hvor der rinder en lille Bæk. Han trængte til at blive vadsket og faa svalet sin Pande.

Han sa' ikke et Ord, mens de gik; han fulgte mekanisk.

Han satte sig ved Bækken og vedblev at være tavs. Han syntes ikke at lægge Mærke til Ellen eller andre Ting.

Han skuede ind i sig selv.

Han forundrede sig over det, der kan vælde op i et Menneske.

At et Menneskes Sind er som Vind og Vejr og Hav.

Det anede ham, at ikke alene udenfor men at der inde i Mennesket findes en skæbnesvanger Natur, noget grænseløst og noget magtesløst.

IV

Jens Sand gik tidlig til Session og blev straks taget til Marinesoldat. Tidlig Foraar drog han til Grækenland med en Orlogsmand over Sø og salten Bølge.

Det blev en kedsommelig Sommer for Folkene i Strandgaarden. De kunde saa daarligt undvære hans friske Sind og glade Humør.

Der var saa tomt.

Dunsterne fra Strandgaardsmandens Kaffepunscher la' sin Taage over hans Tanker. Men for Ellen blev Dagen fuld af Savn.

Ikke for det, der var Ungkarle nok der skænkede hende Hyldest, som hun ogsaa tog imod saadan, men alligevel . . . .

Naar hun fik Brev derudefra, med de fremmede Stempler og Mærker, stod hun og drejede Konvolutten og løftede den, som

om hun holdt en forunderlig Ting mellem sine Fingre.

Hvordan mon Pigerne var i det fremmede Land? Ja, Gud véd, hvordan de egentlig var? Hvordan de var over for Sømanden, som gæstede Sydens Havne?

Hun sukkede. —

Jens sendte ogsaa en Gang sit Fotografi; han sad med korslagte Arme i Marinens raske Blusedragt.

Det Billede maatte alle se. Enhver der kom ind, maatte se Jens i Kongens Klæ'er. Strandgaardsmanden var helt stolt over ham. Han sejlede nu til Ægypten, der hvor Moses og ham Farao havde levet i sin Tid. Ja han var en rask Svend, den Jens, sa' Strandgaardsmanden. Han har nu været i fem Kongeriger og tre Kejserdømmer. Ja Gud Faader bevaar's. — Øjnene var fugtige af Brændevinstaarer.

Men foruden dette Fotografi, til saa at sige offentlig Beskuelse, havde Ellen et andet, som hun gemte i sin Kommodeskuffe til hun kunde faa en fin Ramme; det tog hun frem mange Gange.

Det er ikke saadan at længes. —

En Sommeraften stod Ellen og saa' ud af sit Kammervindu. Nærmest havde hun den jævne, faste Grønning med kort, tæt Græs, der ingensteds findes friskere end bag de jydske Klitter. Bag Grønningen stod Kornet stille paa Agrene; det bølgede ikke; det svajede kun ganske let for den sagte Aftenvind. Og der bagved igen stod de lyse Sandklitter.

Over det græsgrønne, det korngule, det marehalmsblaa og det flyvesandshvide lagde Solfaldslyset sit milde Skær. Luften var høj og rolig.

Det var en Aften, da den unge Pige slaar sit Vindu op og vejrer de modne, høstlige Dufte.

Har hun Elskovslængsel, er det jo ikke til at være indelukket saadan en Aften.

Hun lænede sig ud over Karmen og stirrede længe frem med sit bløde, sugende Blik. En Gang imellem pustede Vinden en af hendes lysegule Krøller ned i Panden.

Da hun havde staaet lang Tid saaledes,

vuggede hun lidt med Hovedet ligesom i Takt til en Melodi, hun sang indvendig.

Derefter begyndte hun saa smaat at synge en af Egnens gængse Viser:

Venlige Aftenvind bring du min Klage
hen til min Ven.
Bed ham, o, bed ham at komme tilbage
til mig igen.
Sig ham, her sidder ved Vesterhavs Banker
Pigen, som længes i Hjærte og Tanker.
O, gid han var her igen . . . . .

Da hun var færdig, hørtes fra Luften nogle dæmpede, langtrukne Toner fra Fugle, som trak forbi, — som et Akkompagnement, der sluttede Sangen af.

Saa blev der atter stille. Tusmørket vidskede de klare, faste Linier ud. Men endnu saa's som gennem et Slør den unge Strandgaardsdatter i Vindueskarmen, hvor hun stod og aandede sin Længsel ud i den blide Nat . . . .

Der kom en Skikkelse inde fra Landsiden, ad Mosestien. Han standsede ved Synet af den unge Pige, stod et Øjeblik, som han

tænkte sig om, forandrede saa Retning og skraaede rask lige hen til Vinduet.

Det var Mosegaardssønnen.

De to unge stod længe, længe og talte sammen paa hver sin Side af Vinduet.

Der var stille.

Dæmpet som Sommernattens andre Lyde lød deres Hvisken.

V

Jens Sand kom tidlig paa Vinteren hjem til Sandby Klitter med den rigtige Søluft i det ny, blaa Sømandstøj. Han havde faaet et Anker tatoveret paa Haanden, han var brunlig i Huden som en Indier; der var i det hele ligesom en Smule interessant udenlandsk ved ham.

Han havde en Mængde morsomme Smaating med hjem fra de fremmede Lande.

De første Dage gik med at se til Folk, med at høre og spørge og svare.

Men saa var det en Aften, han kom hjem fra et Besøg. Det sneede lidt. Han gik tværs over al Ting, det var jo en Aarstid, det ingen Skade kunde gøre. Han kom da til Strandgaard fra den Side, hvor Ellens Kammer vendte ud, og han syntes, han saa' en Mandsperson famle ved hendes Vindu.

Han bøjede sig ned bag en Brink, over

hvis Kant han kiggede frem. Ganske rigtigt, det var en Mand, der enten havde besøgt hende eller forgæves søgte at komme ind til hende. Det var den Slags Ærinde. Havde han gaaet den Vej før?

Hans Nerver blev som glødende Traade.

Den fremmede forlod Stedet og gik nølende Øst paa ad Mosestien.

Jens Sand bag efter ham; hans Blik slap ikke et Sekund den fremmede Skikkelse; den ligesom trak Jens Sand magnetisk efter sig.

Da de var kommen forbi Klitbakkerne, drejede den fremmede ind paa en Sti, som førte til Mosegaarden.

Ah! Det var Sønnen derfra. Ja, nu kendte han ham igen.

Det begyndte at koge i Hjærnen paa Jens Sand.

Han naaede den anden der, hvor de store Tørvegrave begynder.

»Godaften!« hans Stemme rystede af Bevægelse.

Det gav et Jag i Mosegaardssønnen.

Uden videre fo'r Jens ind paa ham og slog ham til Jorden.

Han talte ikke, bare fnyste, mens han slog.

De kæmpede tavse en Stund.

Da udstødte Mosegaardssønnen et Skrig, der trængte uhyggeligt gennem den mørke Nat.

Jens Sand kæmpede nemlig ikke som et Menneske, men som et vildt Dyr.

Det var bogstaveligt Livet om at gøre.

Derfor var der Dødsrædsel i Mosegaardssønnens Skrig.

I samme Nu blev han med et Kæmpeslag strakt fladt ud med Hovedet mod den frosne Jord.

Han trak hastig Vejret i nogle hidsige Stød, saa aandede han ud et langt, klagende Suk, saa vaandefuldt tungt som kun det sidste kan være.

Jens Sand satte sig hos ham. Med Hænderne knuget om sit Hoved sad han paa Hug, Gud véd hvor længe, aldeles forstenet.

Endelig sprang han op; der var noget, der rørte sig i Nærheden, syntes han. Han

lagde sig ned og spejdede med en Ilders Øjne.

Saa lod han det døde Legeme dumpe i en Tørvegrav.

Der lød saa sær en skærende Hvislen, da Legemet søndrede Gravens Isskorpe, hvis glasklingre Smaastumper raslende fløj omkring hinanden.

Derefter gik han ganske rolig tilbage, og listede sig, uden nogen hørte det, i Seng og sov godt til næste Morgen.

Men da han vaagnede, var hans Sind tungt, og hans Sjæl bedrøvet, som efter en frygtelig Drøm.

Da Nattens skrækkelige Begivenhed stod ham klart, aandede han dybt ud, og lagde Hovedet stum fortvivlet ned paa sine Hænder.

Han hørte i sit Øre det forfærdelige Suk fra den døende i Natten, og han forstod, at det herefter vilde følge ham alle hans Dage.

Dog var han ikke saa angerfuld over den Gerning han havde gjort, som han var sorrigfuld ved at tænke paa, at hans Liv nu var forspildt, at Livets Glæder nu for evigt visnede.

Han lukkede Døren op og saa', at det var

tyk Rendfog. Luften var et sydende Snehav. Da smilede han glad. Sporene af Nattens Gerning slettes ud. Den onde Drøm viger fra hans Sind. Han føler sig lettet. Himlen vil ikke, han skal lide saa meget. Der er ogsaa en god Skæbne til. Hvad kunde han for det i Nat? Og lige saa lidt kunde han for, at det i Dag hylles til.

VI

Det blev en flere Dages Himmel-Rendfog. En Mand i Nabosognet omkom i Uvejret og længere Nord paa var der en Kone, der frøs ihjæl. Der skete mere af den Slags og derfor kunde det jo ogsaa tænkes, at Mosegaardssønnen var kommen af Dage paa lignende Maade. Først troede man, at han havde lagt sig ind hos kendte Folk til Uvejret drev over. Men da han ikke siden viste sig, gjorde man sig fortrolig med den Tanke, at han var omkommen i Mosen.

De søgte i det uendelige efter ham; det var saa sørgeligt, at saadan en ung, haabefuld Mand skulde dø. De fandt intet Lig, fordi de kun søgte i den Side af Mosen, der vendte ind ad Landet til. Mosegaardsfolkene havde nemlig ingen Samkvem med Klitboerne.

Der gik saamænd baade Aar og Dag,

inden Liget fandtes. Og der blev aldrig rejst Tvivl om, at her forelaa et Ulykkestilfælde.

Men herefter var der et fredløst og ensomt Menneske mere paa Jorden.

Der var ganske vist ingen, der mærkede noget paa Jens Sand ligestraks. Han var jo saa stærk og munter. Han kunde fortælle Historier, han kunde drikke Punscher, og saa kunde han spille saa forunderligt paa sin Fløjte.

Men efterhaanden la' Ellen Mærke til, at han sov uroligt om Nætterne, — ja for de var bleven gifte naturligvis, og den gamle var paa Aftægt hos dem.

Særlig én Nat kastede han sig hvileløs paa Lejet fra den ene Side til den anden.

Og sommetider sukkede han saa underlig dybt.

En Gang imellem lyttede han. Han rejste sig paa Albuen og kiggede, om der skulde være noget fremmed i Stuen.

Saa laa han igen stille hen, som han kunde være falden i Slummer.

Men et Øjeblik efter lyttede han atter og vendte og drejede sig urolig som før.

Og det eneste særlige Ellen kunde opfatte var nogle pustende Lyd fra »Trofast«, der laa under Sengen; den drømte vel ondt, for stundom endte dens klagende Lyd i lange Suk som fra et Menneske, der var i stor Vaande.

Endelig stod Jens Sand op og undersøgte Stuen; han jog »Trofast« ud, og siden den Tid vilde han ikke mere ha' Hunden i Sovekammeret om Natten.

Næste Dag blæste han paa Fløjte den hele Tid — underlige, underlige Toner, syntes hun.

Gennem Dørsprækken iagttog hun ham i en Pavse.

Han sad og grublede. Den kraftige Mand var hel sunken forover, som han bar paa en Byrde.

Og saa sukkede han saa uendelig sørgmodigt.

Fra den Dag havde Ellen sine Tanker om, hvordan Mosegaardssønnen var kommen af Dage, for hun vidste, at de begge havde

været i Nærheden af hendes Vindu paa samme Tid.

Og saa forstod hun ogsaa bedre, hvorfor Jens i den sidste Tid var sagtned af med sit glade Sind, og hvorfor han periodisk slog sig til Drik.

VII

Drikkeperioden kom over Jens Sand som en Guse, som en Havguse trækker ind over Klitterne.

I Førstningen vilde han ha' Selskab, naar Guserne kom. Og da var der over ham en Livlighed, der virkede kunstig, saa sær underlig, som om han vilde dulme noget, vilde med Vold og Magt og ydre Larm overdøve en indre Stemme.

Men efterhaanden holdt dette op ligesom et forgæves Forsøg, og han sad sløvt hen. Han tabte Lysten til at være sammen med andre. Han trak sig helt tilbage.

Naar Drikkeperioden da kom, sad han alene for sig selv inde i Sovekammeret. Og han vilde helst ha' Dørene lukkede.

Han rørte sig ikke ret meget derinde. Han sad mest og rugede over sine Tanker, som han hyllede ind i Rus-Taager.

Imellem saadanne Tider var han mild og

god mod alle. Men han blev ved at være saa underlig stille.

Saa kom der en Tid, da han i Drikketiderne ikke følte sig ene og hengemt nok i Sovekammeret.

Han flyttede ud i Laden.

Her laa han i Halmen med sin Dunk. Her tumlede han om ved Dag og Nat. Her regerede han med sig selv.

Og tilsidst begyndte han at snakke højt, naar det blev mørkt.

Sommetider bandte han højt, stundom lo han, og enkelte Tider udstødte han uhyggelige Brøl, saa Folk blev i saadanne Tider næsten bange for at gaa forbi om Aftenen.

En Morgen kom Skytte-Hejle daskende ude fra Mosedragene, hvor han havde været paa Odderjagt. Paa Hjemvejen var han gaaet ned langs Stranden, hvor Sandet var fast at træde paa.

Da han kom i Nærheden af Strandgaard, saa' han Jens Sand i Graalysningen ride ned gennem Havbakkerne i strakt Kariére. Han red paa den lille graa Høppe, der var opfødt i Strandgaarden, den der som Føl havde været alles Kæledægge.

Han red lige lukt ud i Havet.

Den graa gjorde Modstand. Der blæste en frisk Vind, og Bølgerne skummede mod dens Bringe. Den vilde vende, men Jens tvang den ud efter igen. Han piskede paa den, saa den sprang dybt i Vandet. Den stod paa Bagbenene med Mulen højt i Luften, og den dukkede sig, den vred sig til den ene Side og til den anden; den fik endog taget et Spring ind mod Land. Men Jens Sand var den stærkeste; han tvang den med vældige Slag ud i Bølgerne, der stod i Taage om den kæmpende Hest og Rytter.

Hejle vidste, at Jens Sand havde en af sine Perioder i denne Tid, og han kunde nok forstaa, at dette her ikke var som det skulde være.

Da han kom til Stedet, hoppede den graa i Land, hvor den efter at have rystet sig, blev staaende og rimmede, idet den vendte sig og saa' efter sin Herre.

Hejle sprang til, og han reddede Strandgaardsmanden. Men han maatte kæmpe med ham for at faa Lov dertil.

VIII

Det var ikke mere end en Maaneds Tid derefter, at der strandede en finsk Bark paa Kysten lige neden for Strandgaarden.

Den huggede paa anden Revle, hvor den blev staaende, overskyllet af Brændingen. Folk strømmede til. Redningsbaaden fra nærmeste Station var i Sigte paa Stranden mod Syd, trukket af fire Par Heste, der joges frem, alt hvad de kunde orke.

Men forinden Redningsbaaden kom til Stede, var Skibet Vrag. Det var nemlig en gammel Kasse, og bedst som den stod, brast Skroget som en Bug, og al Propsen, som den var ladet med, væltede ud til alle Sider. Masterne sank, Ruffet sejlede bort, og snart flød Havet tykt med Rester af Vraget med Props og alskens Skibsgods mellem hinanden.

Rundt omkring i Vandet mellem Propsen

og Skibsgodset flød Mandskabet, én holdt sig oppe ved ét, og en anden ved noget andet.

Og midt i det hele vippede Strandgaardens Baad med Jens Sand ombord. Han var hel vild efter at bjærge, efter at vove, efter at lege den farlige Leg mellem alle Plankerne og det drivende Gods, der tærskedes op og ned af et oprørt Hav.

Snart efter var Redningsbaaden der, og Arbejdet gik rask.

Men der var én Mand, som de ikke kunde faa fat i. Han var tilsyneladende livløs og i Krampe spændt om en Kasse, der slyngedes ud og ind i Havstokken. Snart havde han Hovedet i Vejret, snart Benene, snart huggede han i Bunden, snart hivedes han mod Stranden og droges atter tilbage af Dragsuget.

Saa kom Jens Sand ilende og styrtede sig ud i Havet, som om han ikke regnede sit Liv for noget.

Det blev haardt for ham at klare sig. Han blev slaaet snart af det ene, snart af det andet, og en Gang stødte en Bjælke mod hans Bryst, saa han sank helt hen.

Han blev imidlertid utrættelig ved. Og endelig lykkedes det for ham.

Men da han stod paa Stranden, sank han ned som en død Mand.

Nogle var allerede rask i Gang med at gnide og børste og oplive den fremmede Sømand, der saa smaat begyndte at vise Livstegn.

Og Jens Sand blev ført til sit Hjem.

Her levede han op og klagede over store Smerter i Siden.

Saa fik han sin første Blodstyrtning, og der kørte Vogn efter Læge.

Det viste sig, at der ingen Redning var. Et Ribben var trængt ind i Lungen og havde sprængt en Aare.

Han vaagnede op og spurgte:

»Lever han, den fremmede Sømand?«

Da der blev svaret Ja, smilede han.

Næste Dag, da han var ved sig selv, sa' Ellen:

»Aa, Jens, nu dør du fra mig!«

Men da han hørte, at han vilde dø, slog han sine Øjne op saa fulde af Taknemlighed, med et Udtryk saa lykkeligt, saa

lykkeligt og frit, som hun ikke havde set ham i de sidste Aar.

Blodet styrtede atter ud af hans Hals. Den lyserøde Fraade skummede om hans Mund.

Saaledes blev det ved med Mellemrum.

Sidste Gang hans Bevidsthed blussede op, tog han hendes Haand:

»Aa, Ellen . . . .«

Mere fik han ikke sagt, før det sidste Anfald kom og han aandede ud.

Hun kastede sig over ham.

Hun tænkte paa, hvad den Mand havde lidt for hendes Skyld.

Hun tænkte ogsaa paa, hvordan det mon var gaaet, hvis de havde talt.

Og paa Skæbnens underlige Veje.

ÆVENTYRREJSEN

Skibskokken Søren kom en Novemberdag for nogle Aar siden gaaende langs Nyhavn. Den femtenaars Dreng var lille af Vækst, saa han blev næsten borte i sin ny Stortrøje, hvis Ærmer hang ham langt ud over Fingrene; hans Mo'r derhjemme paa Landet havde nemlig lagt ham paa Sinde, at han altid skulde købe sit Tøj saa rigeligt, at det var til at vokse i.

Han var gaaet i Land fra en Aalborg-Skonnert. Ikke for det, han havde haft det meget godt ombord, men nu havde han faaet Lyst til at skifte; — Drengen smiler ved, at han saadan selv kan ta' Bestemmelse uden at spørge Fa'r og Mo'r og Per og Povl.

Og saa slentrer han videre langs Havnen, vuggende med Overkroppen som en rigtig

Søulk, der er bleven fremmed paa Landjorden.

— — — Han skulde ikke hjem i Vinter; han skulde ikke lægge op fordi der kom en Smule Frost og Sne i Luften; nej, saa ud i Langfarten; han kom maaske ikke hjem til Danmark i de første Aar. — Han spyttede en lang, fin Straale ud mellem Tænderne uden at ta' Shagpiben af Munden.

Han saa' paa Skibene, især de fine Skuder, og dem, der kunde se ud til at gaa paa lange Rejser, — saa' saa straalende glad paa dem, som om det blomstrede langs Lejder og Ræer, som om hele Skibet var festlig smykket fra den ene Ende til den anden. Der var Æventyrets Glans i hans Øjne. Drømmen om Syden og Østen laa i Smilet om hans Mund. Drengen, der gik her i den graa, københavnske Efteraarsdag, havde et Udtryk, som om hans Tanker var langt borte paa det vidunderliges Breddegrad.

Saa stor var hans Længsel.

Hans Mo'r havde i det stille grædt saa mange tunge Taarer over det, han vilde ud,

men han havde ikke kunnet modstaa. Hver Dag hele hans Barndom igennem deroppe ved Skagen havde jo Skibene ført hans Tanker med sig og draget hans Sind udefter i en hemmelig Lyst. Og denne hemmelige Lyst var bleven ham selve Livet.

Hans Mo'r vilde ogsaa nok blive glad igen, naar han kom hjem som en pæn Sømand i sit fine Tøj, som var købt langt ude i et fremmed Land.

Nu var Dagen altsaa kommen. Hidtil havde han kun pjasket om i Østersø- og Kattegatsfarten, men »Dagmar«, som han nu var forhyret med, skulde gaa til Portugal og siden ud i Vestfarten. Det var kun en Femmands-Farer, men Mage til fin Skude havde han aldrig sét.

Ja, han var et lykkeligt Menneske. Nu skulde han op og paamønstres — han stoppede Asken ned i Shagpiben og svingede nok saa sømandsmæssigt om ad Lille Strandstræde.

I Mønstringskontorets Port traf han Matrosen paa »Dagmar«, en ældre Sømand, koparret, med rødligt Fuldskæg.

»Er det dig, der skal være Kok paa »Dagmar?«

»Ja,« svarede Søren glad.

»Kan du gøre Jager, Bramsejl, Mellem-Stagsejl og Gaffeltopsejl fast?«

»Jo, det troede Søren nok, han kunde; han saa' med sine barnlige Øjne spørgende op paa den store Mand.

»Det er ingen Tro, det er en Pligt!« sa' Matrosen i en mørk, ildevarslende Tone og saa' med et ondt Blik paa Drengen.

Søren Skibskok trak hastig Øjnene til sig; med bange Anelser fulgte han Matrosen; og han lovede sig selv og sin Mo'r, at han vilde gøre sin Flid til det yderste, hvad der saa end vilde ske.

Matrosen talte ikke mere og stille fulgte Drengen efter; somme Tider skottede han ængstelig i Vejret, for han syntes, at Luften trak sig truende sammen i Nærheden af den mørke Mand.

»Dagmar« laa ude paa Reden. Klokken seks skaffedes der i Ruffet, Matrosen, Letmatrosen og Kokken.

»Aa vil du ikke« — Søren spurgte Ma-

trosen saa ydmygt som muligt — »vil du ikke række mig min Kniv?« Han kunde ikke selv naa den.

»Hva' — skal du sige *du* til mig, din jydske Formørkelse!« Dermed fik Søren en Lusing, saa han tumlede ned mellem Skibskisterne.

Selv efter at han var kommen op igen, saa' Matrosen ædende ond paa ham: »Dit Kvajho'de! — — I Lugaret er jeg den Onde lyneme første Mand!«

Letmatrosen sa' ingenting, og Søren syntes at dette Menneske voksede troldagtig i det lille halvmørke Ruf. Hans grimme, koparrede, rødskæggede Hoved voksede; hans Krop og hans Lemmer, hans store, laadne, fregnede Hænder voksede. Denne store Mand fyldte helt op, og hans Ord gjorde Luften uhyggelig omkring dem. — —

Næste Morgen tidlig lettede »Dagmar«, og det smukke Skib gik Sundet ud for fulde Sejl — ud paa Æventyr-Rejsen.

De mødte en Mængde Skonnerter, Brigger og Barker, der kom fra Spanien, England, Middelhavet, Afrika — hvert Navn havde en

sælsom Klang, syntes Søren. Og han kunde ligefrem se paa Sejlene, at disse Skuder kom langvejs fra, og at Skrogene havde dykket sig i de forunderligt store Have.

Det var en fin Sejlads den Formiddag gennem Sundet. Og den Fart »Dagmar« skød, rislede som en hemmelig Lyst gennem Drengens Nerver. Han havde et Øjeblik stillet sig i Kabysdøren. — Jo, der *var* noget vidunderligt til. — —

»Hva' Satan staar du dér og glor efter, Dreng!« raabte Matrosen, der kom forbi, og med Bagen af sin Haand slog han i det samme Drengen i Ansigtet saa han segnede bagover.

Søren fik Gryden over til Middag.

Imidlertid gik Vinden mere nordlig, og da de var kommen Sundet godt ud, blev det tiltagende Kuling af ONO, saa Smaasejlene maatte bjerges.

Søren havde aldrig før gjort Bramsejl fast, saa det var med en vis Ængstelse, han entrede op i Vævlingerne. Da han kom op paa Raaen, kunde han heller ikke magte Sejlet, der stod i en Bue for den friske

Kuling, og var ved at slaa ham bagover. Der stod Drengen i Pertlinen og sendte et hjælpeløst Blik nedefter. Men da blev han vaer, at Matrosen grinte ad ham. Det hjalp. Han bed Tænderne sammen, han gjorde sig haard og blev dobbelt stærk. Da Kaptajnen, der stod ved Roret, samtidig for at lette Drengen Arbejdet lod Skuden løbe lidt i Vinden, gik det udmærket for ham, og helt glad satte han atter Foden paa Dækket. Nu vilde de nok smile til ham og synes, han var en dygtig Dreng.

Men Matrosen skubbede til ham og sa': »Det er Satan til Tid saadan et Dovendyr skal ha' til at gøre den Klud fast. — Men jeg skal lave en Tamp til dig, saa skal jeg nok faa lavet et Menneske ud af dig!«

Første Vagt om Aftenen stod Søren en Dag paa Udkig. Han forstod, at nu var det nok, han først rigtig skulde ud i Verden. — Det tudede fælt i Takkelagen. Fra Mørket forude kom den ene Sø efter den anden væltende ind mod Boven med saa meget ondt i Lyden. Saadant var ogsaa Livet, det der forestod, foreløbig; der var meget ondt, man skulde

igennem først, men saa bagefter blev man saa lykkelig og alting blev saa dejligt. —

Søerne, som Skibet kløvede under Farten, stod som en tæt Byge over luv Lønning, og inde i denne Byge stod Søren trofast henne ved Fokkevantet og spejdede efter røde og grønne Lanterner. Han var helt stolt over Ansvaret.

Men han var alligevel saa bedrøvet i sit Sind, saa tung, og hver Gang Matrosen, der var paa Vagt sammen med ham, nærmede sig, kom der en underlig Angst over ham.

Man maatte gøre sig stærk.

Han tørrede sig i Ansigtet med Uldvanterne, hans Moder havde strikket til ham, for Skibet tog stadig Vand over sig, og Øjnene blev saa vaade, medens han stod der forude og saa' efter Lanternerne, især i Aften. — —

Og dette Menneske vilde lave en Tamp til ham.

I sin Køje drømte han i Halvsøvne om de fjærne Paradislande, hvor glødende Frugtet rakte sig ud over Vandet til ham. Men

altid kom der et Uhyre i Vejen, en Trold med et stort, rødskægget, koparret Hoved.

— — — »Dagmar« krydsede op gennem Kattegat; Dag og Nat bidevind mod Vejr og Sø. Bølgerne stod som en hvid Skum-Sky over Boven. Vinden kogte evindelig ensformigt for Sørens Øren; det var, som om der summede en lille Storm inde i hans Hovede, saa han blev ør deraf.

Evindeligt ensformig.

Hver Gang Ræerne efter en Vending skulde skærpes, hed det: »Kok, stop a'!« — »Kan du ikke stoppe bedre a', din Torsk!« Svup! — — »For Satan, vend Røghatten, din Neger!«

»Kok,« raabtes agter.

»Kok,« raabtes forude.

Kok her og Kok der. Slag og haarde Ord.

Hver Dag det samme.

Men — han var jo dog nu virkelig paa Vej ud til de fjærne Lykke-Lande. Det kunde ikke nægtes.

For hver Dag der gik, blev Søren Skibskok alligevel mere og mere forknyt. Det snørede

sig sammen øverst i hans Bryst. Han skulde græde, men han vilde ikke, vilde krampagtig ikke. Saa syntes han, at han havde tabt, og var ikke værdig til at gaa paa Æventyr-Rejsen. Men han hørte ikke et venligt Ord. Han lyttede efter det, lyttede med en tørstig Sjæl, men der var aldrig Mildhed i Klangen. Ikke en Gang i et Øjekast; som han saa' efter det, — de maatte gærne slaa ham endnu mere, naar han bare en eneste Gang maatte se i deres Øjne, at de havde et Hjerte.

Daglig blev han mere angst og forknyt. Der var noget, der forfulgte ham, noget der var efter ham hele Tiden. Især i de mørke Nattevagter, naar Matrosen var ham nær og han ikke rigtig kunde se ham, andet end skimte lidt af den store Skikkelse, saa følte han stærkest dette, — noget ondt, der ligesom vilde opsluge ham.

Det blev efterhaanden saadan at han ikke kunde sove. Han turde ikke. Matrosen laa der lige tæt ved. Saasnart han blundede, vaagnede han angst ved at dette Menneske snorkede eller vendte sig, eller han syntes,

han stod henne ved hans Køje og hældede sig ind over ham. — Han vilde langt hellere krybe ud paa Dækket og sidde i en Krog alene. Men det turde han heller ikke.

En Dag fik de endelig Skagen i Sigte, — Skagen og de graa Klitter, hans Barndoms Sandbjerge.

Hans Forældres Hus laa ikke mange Bøsseskud dér bagved. Og i Klitterne dér havde han ligget som Barn og spejdet ud efter Skibene, syg af Længsel. Nu var han selv ombord i en fin Skude, selv paa Fart ud i Verden, og nu stod han og spejdede med Længsel ind mod de samme Klitter.

Han stod med Armene paa Lønningen og hengav sig til sine egne Tanker; han stod saa rolig, fordi han havde Frivagt.

»Har du ikke andet at bestille end at staa dér og glo, dit sorte Svin!« sa' Matrosen, der kom forbi.

Søren luskede ind i Ruffet; der kunde han gennem en lille Rude se et Glimt af Kysten.

Om Eftermiddagen havde Søren taget saa meget fersk Vand til Kaffen, at der kunde

blive noget til ham selv at vaske sig i. Matrosen blev opmærksom herpaa.

»Hvor mange Gange skal jeg sige dig, at du ikke maa ta' fersk Vand at vaske dig i, din sorte Djævleunge, er du trodsig!« Dermed slog han Drengen med knyttet Næve i Ansigtet, saa Blodet strømmede ned ad ham.

I det samme blev der fra Kahytten ringet paa Kokken.

»Vil du vaske dig først!«

»Nej«, raabte Drengen med helt forstyrret Udtryk i Øjnene.

»Vil du vaske dig først, siger jeg!«

»Nej«, skreg Drengen endnu højere i vild Trods og var allerede paa Vej til Kahytten, helt sikker paa, at de dér vilde hjælpe ham, forslaaet og blodig som han var.

Men Kaptajnen spurgte bare: »Hvordan er det du ser ud?«

Hertil svarede Drengen: »Matrosen har slaaet mig!«

Og saa blev der ikke talt mere om det.

Men saasnart Søren var vendt tilbage til Ruffet, tog Matrosen ham i hans lange krøllede Haar og tvang ham ned paa Kiste-

bænken, satte Knæet paa hans Bryst og bearbejdede ham med knyttede Næver. Derefter sparkede han ham hen i en Krog.

Der sad saa den lille Skibsdreng stille og syntes han var saa forladt, saa ene og forladt i Verden, og dog saa nær ved sit Hjem derinde bag de graa Klitter. Han syntes, han var lige saa ulykkelig som Josef, der blev solgt til fremmede Slavehandlere, der førte ham bort til Ægypten ad Vejen tæt forbi hans Faders Gaard, uden at han kunde blive fri.

Men Søren græd ikke. Han var ganske bleg og hans Mund var sammenbidt. Han kunde jo ikke sove, og saa tog han en Kniv og flækkede Spaaner til at gøre Fyr med. Rent mekanisk flækkede han den ene Pind efter den anden. Han sad som et Automat at se til. —

Inde i Køjen ved Siden af snorkede Matrosen. Det røde koparrede Hoved hældede udefter, Skjorten var brettet til Side og det haarede Bryst og Halsen med Sener og Hvirvler laa blottet.

Som et Lyn fo'r den Tanke gennem Dren-

gens Hjærne: »Jeg skærer hans Hals over!« — Haanden spændte uvilkaarlig fastere om Kniven. Bare et rask Snit, saa holder han op med at snorke, saa er er jeg fri for denne modbydelige Lyd, — der kom et Glimt af Fryd i Drengens Ojne.

Han havde allerede rejst sig. Haanden med Kniven blev ligesom magnetisk trukken hen mod den sovende. Drengens Blik var stift, og hans Næsebor vibrerede stærkt.

Men saa pludselig — sprang Drengen som et vildt Menneske ud af Kabyssen og kastede Kniven hen ad Dækket. Han blev staaende ganske stille i den friske Luft, mens Vinden tumlede med hans Haar.

Han tog sig til sit Hovede og han tænkte paa sin Mo'r.

Det anede ham maaske i et Blink, at Livet sejles paa mere end hundrede Favne Vand, og at der er ingen, der kan lodde det menneskelige Sinds Dybder.

Han blev længe staaende.

Endelig tog han atter Kniven i sin Haand. Men han turde ikke gaa ind, for saasnart

han tænkte paa ham derinde, klemte han uvilkaarlig fastere om Skaftet.

Han satte sig i Læ af Storbaaden, hvor ingen saa' ham, bleg og rystende.

Imidlertid blev Kulingen til Storm. Der blev varskoet til Klodsrebning. Da de kom op paa Raaen, kommanderede Matrosen Søren ud paa Nokken for at lægge Stikbugten an. Men ovre fra Bagbordsnokken, som var luvart, raabte Styrmanden til Matrosen: »Her bruger vi ikke Drenge til at lægge Stikbugten, værsgod og gør det selv!«

Rasende herover og harmdirrende puffede Matrosen Søren i Siden, da han skrævede forbi ham i Pertlinen; han gned sine Knoer op og ned ad hans Sider.

Stadig tiltog Stormen. Stagsejl brast i Stumper, der fløj for Vinden — og Skonnertsejl skørnede.

Da besluttede Kaptajnen at holde af for Frederikshavn.

Aa, hvor det lettede for Drengens Bryst! Frederikshavn! — Frederikshavn! —

Det lykkedes Søren at komme i Land her, da han fik en anden i sit Sted.

Han skyndte sig, han ilede og jagede, som en der ikke er rigtig klog. Han saa' underlig ud. Han var udvaaget. Hans gode Barneøjne saa' helt forvirrede ud. Han tumlede over Hals og Hoved, fik Kisten i Jollen og afsted. — — —

Han flygtede.

Og da han stod inde paa Kajen, trak han Vejret, som han aldrig havde gjort før. Han aandede ud i et saligt dybt befriende Suk.

Han syntes han var frelst fra det Onde.

— Men der blev ingen Æventyr-Rejse ud af det den Gang.

Og Søren forstod, at Livet er vanskeligt at komme igennem. Ikke mindst for en Skibskok.

KRÆN I KRAGHEDEN

I

Kræn hed han. Der var flere Kræn'er i Landsbyen, men naar *de* nævnedes, saa føjedes altid Efternavnet til. Naar der derimod blev sagt Kræn alene, saa vidste Folk, hvem det var.

Kræn var nemlig noget for sig selv.

Se, naar Mændene i Byen skulde sige deres Mening om en Ting, saa vidste man omtrent, hvordan det vilde lyde. Det blev jo saadan efter Sæd og Skik, som man var vant til at mene i den By. Men naar Kræn udtalte sig, saa kunde aldrig nogen tænke sig, hvad der kunde komme ud af det.

Hvor han hentede det fra? Ja, han kunde blive ved at hente op af sig selv saa mange

Tanker og saameget, saameget, som de ikke vidste en Smule om, hvad de skulde sige til.

Han havde for Resten en hel Kistefuld Bøger.

Men Klæ'r havde han ikke stort af.

Han var en sølle, fattig én, alligevel.

Han levede som almindelig Landarbejder af, hvad der kunde falde for og havde lejet sig billigt ind i en Husende.

Men han gik lige ind og satte sig midt imellem de allersværeste i Sognet, naar Folk var forsamlet, baade Sognefogden og alle de andre, nok saa frit.

Og det, syntes dog Folk, var for galt.

Smaafolk stod i et Hjørne og grinte lidt til hverandre af det; de var ikke fri for at skammes ved ham. Men Sognets gode Mænd, de følte sig krænkede derved.

Og saa var det ikke alene det, at han altid var paa tværs af deres Meninger, men han udtalte sig saa sær, som han vilde gøre Avs af dem, som om *de* ikke var oplyste Folk og sad inde med de første Stillinger i Sognet.

En Dag, Kræn havde arbejdet hos Mikkel

Peter, sad han og spiste sin Aftensmad ved den ene Ende af Bordet. Og ved den anden Ende sad fire af Byens Mægtige, deriblandt Sognefogden ved en »bitte Te«.

De talte om stærke Mænd, om at Per Sand fra Vullerup i Hanherred var gaaet op til Thyland at søge efter en Mand deroppe, der skulde være saa grumme stærk. Han kom til en Mand, der pløjede; ham spurgte han, om han ikke kunde sige ham, hvor den stærke Mand boede.

»Jo,« svarede saa den her Mand og spændte Hestene fra. Derefter tog han Ploven i sin højre Haand og pegte med den ud i Luften paa en Gaard, der laa paa Siden af en Bakke.

»Dér bo'r han!« sa' han.

»Saa er det nok »Stærke Niels« fra Kaastrup, a snakker med, sa' Per Sand, der selv havde Kæmpekræfter. A kan se, du er min Overmand!«

Det var Niels Rask, der fortalte dette her, og han føjede til: »Det kan a da husk', min Fa'r fortalte.«

Sognefogden, en mørk, fuldskægget Mand, tog et dybt Drag af Piben:

»Ja, i fordums Tid har der været en stærk Slægt. Man kan se det paa Stenstuerne, der staar hist og her i Marken. Det maa ha' været stærke Folk, der flyttede de Sten.«

»Ja det har du Ret i!« bemærkede Mikkel Peter med en pibende Stemme. »Det har du Ret i, Sognefoged!« Han vilde sledske.

Søren Lyw, en mild, gammel, tandløs Mand, pattede paa Pibespidsen og spurgte:

»Hvem mon En nu skuld' tro, der har boet i de Stenstuer?«

Da grinte Kræn højt ved den anden Ende af Bordet.

»Hvad griner du af?« sa' Sognefogden irettesættende.

Da Kræn havde skyllet Krummerne ned med en Slurk Øl, svarede han:

»Det var ogsaa fejl, Sognefoged, for det er s'gu snarere til at græde over, at de sværeste Mænd, vi har i vort Sogn kan sidde og sige saadan noget Pævs!«

»Hvodden er 'et da?«

»Hvodden det er? Det er s'gu da Begra-

velsespladser og ikke Stuer for levende Folk, he, he, he!«

»A tror nu ligegodt, der har været stærke Mennesker til i fordums Dage,« sa' Søren Lyw og lod Fingrene tumle en Tændstikæske. »A tror 'et!«

Sognefogden fik en Idé og blev hel overlegen i sin Tone:

»Ja vist har der det. Vi kan jo bare huske paa Samson, véd a. Det staar jo da at læse i Bibelen, saa det er da sikkert nok!«

»Samson! — Jamen, det er jo kun et Æventyr.«

»Det er Guds Ord!« sa' Sognefogden bestemt, »og det faar du la' staa.«

Den tandløse Søren Lyw rystede paa Hovedet:

»Ja pas endelig paa din Taang', Kræn! — A si'er, pas paa, hvad din Tunge taler. — Det var kedsomt, om der skuld' ske nogenting Ondt!«

Men Kræn grinte, og forklarede, at Historien om Samson var et Æventyr som Stærkodder og Holger Danske og den Slags.

»Du er svært klog, Kræn,« sa' Sognefogden spidst. »Bare du ikke er *for* klog!«

»Saasnart Tanken faar Lov at gaa frit, saa er det jo noget, der byder sig selv. — Og det usle er, at I ikke selv tror det i Virkeligheden, men kun fordi I skal. Tror I, at Samson fangede 300 Ræve? — tror I ikke Fanden!«

Bymændene saa' til hinanden, som om de egentlig nok syntes, at det var lovlig mange paa én Gang.

I det samme kom David Axelsen; han hørte til den snævre ledende Bymands-Kreds og var maaske den fornemste af dem.

Idet han traadte ind ad Døren, tog Træskoringen fat i Dørtræet, saa han var lige ved at falde paa Næsen.

Da citerede Kræn:

»Kan saadan Mand som David falde,
hvor nøje maa jeg vogte mig.«

David blev vred og gav ondt af sig, mest vel fordi at Pigen og Tjenestekarlen, ja endog Drengen lo af det.

Men Kræn svarede, at han var i Træk med at snakke bibelsk, og at David vel nok vilde respektere Birchs Bibelhistorie.

»I er saagu omendtrent lige kloge allesammen,« sluttede Kræn af og tog sin Lue.

»Og saa vil a sige den ærede Bestyrelse Godnat!«

Han flirede lumsk, da han gik ud af Døren, og det med Bestyrelsen var ogsaa en Spydighed, for de fem Mænd der sad her sammen, de var nemlig i Bestyrelsen for alt i Sognet.

Han bliver snart for movsig, den Svend!« sa' Sognefogden, da Kræn var gaaet.

»Vi kommer til at snebbe ham!« tilføjede Mikkel Peter.

Og David sluttede sig til:

»Ja han bliver s'gu snart for næsvis!«

Men Søren Lyw gumlede med sin tandløse Mund:

»Han bliver ett nem aa knøvl!«

Mændene rømmede sig.

Niels Rask spurgte:

»Véd I, hvad han skrev paa Præstens og Degnens Offersedler den anden Dag?«

»Nej.«

»Han skrev: »Jeg giver ingen Drikkepenge,

da jeg aldrig kommer i Beværtningen!« Og saa sendte han dem Sedlerne tilbage.«

»Det er jo Gudsbespottelse!« sa' David.

»Tho saa er han da ligefrem Fritænker!« udbrød Sognefogden.

»Ja noget skidt er der ved ham,« la' Mikkel Peter til, »for ellers var han da noget nær li'som andre ordentlige Folk. Saamøj kan En da forstaa!«

»A vild' mene,« Sognefogden rettede sit Hoved, »at det nok kunde være en betænkelig Sag, at ha' saadan en Mand i sin Gaard!«

Søren Lyw spurgte:

»Mon der kan følge noget Ondt ind i Huset med saadan én?«

»Man véd det aldrig«, sa' David.

»Men én Ting er vis,« sluttede Mikkel Peter af, »han skulde nu knøvles paa en Maade!«

Hvad skulde de gøre ved ham.

Han var ikke til at besvare.

Og arrestere ham havde de jo ingen Magt til.

— — Men der blev flere og flere, der sa' til Kræn, at de ikke mere havde Brug for hans Arbejde.

II

Ikke længe efter kom der en ny Præst til Sognet. Han var saa voldsom missionsk. Han skræmmede ganske Befolkningen, der skælvende svajede hid og did som Siv for Stormen.

Folk løb omkring som Faar i Tordenvejr.

Helvedes-Stemningen gik som en Ild over Sognet; den rev alle med.

Undtagen Kræn.

Men ogsaa inden for denne Bevægelse holdt den gamle verdslige Rangforordning sig. Sognefogden og de andre »gode Mænd« i Byen var ogsaa i Spidsen her; de var de nærmeste Apostle under Ypperstepræsten.

De prøvede at løbe Storm mod Kræn et Par Gange. Men han var den samme, han altid havde været.

Det irriterede dem.

Saa satte de Præsten op paa ham.

En Aften efter et Møde gik Præsten ned gennem Salen den Vej, hvor Kræn sad.

Alle vendte sig spændt. De var forberedte paa, at der vilde ske noget.

Præsten sa' et Par Ord til en anden undervejs. —

Men de forstod alle, at det betød mindre. Det var ikke dér, Slaget skulde staa.

Saa standsede han tilsidst ved Kræn og spurgte med høj og myndig Røst:

»Kender *De* Je-sus?«

Nu.

Der var ikke ét Menneske i Salen uden at de saa' derhen. Naar Præsten stod der i sit høje Embeds Kald med den hellige Flamme i sin Haand, saa maatte da vel den andens Trods blive tilintetgjort.

Sognefogden og hans Venner godtede sig allerede.

»Hvorfor spørger De om det?« spurgte Kræn.

»Fordi jeg er Deres Sjælesørger, min Ven!«

Men Kræn svarede højt, saa det kunde høres over hele Salen, — der var nu ogsaa meget stille:

»For det første er a ikke Deres Ven. Og for det andet er De ikke min Sjælesørger — saa saa' det nok galt ud for min Sjæl,« la' han halvt smilende til. »Saa det var to Løwn i én Mundfuld!«

Nu saa' Folk hen til Præsten.

Han var bleven bleg. Men han rettede sig:

»Jeg spørger Dem ifølge mit Kald fra Gud i det høje!«

»Kaldet af Gud — det tvivler a stærk paa. Men a véd, De er en Statsembedsmand, der faar 4000 Kroner om Aaret for at udbrede bestemte Lærdomme....«

»Menneskebarn!« raabte Præsten afbrydende.

Men Kræn blev ved:

»De gør ogsaa et ganske verdsligt Indtryk. Her kommer De og breder Dem, vigtig og selvglad og magtsyg. De skulde skamme Dem, hvis De vil være Jesus Discipel. Se han gik stille og ydmygt paa Jorden og *elskede Menneskene!* — Nej, a tror ikke De er sendt af Gud, — ikke da efter det ny Testamente at dømme da!«

Folk sad som forstenede. De havde aldrig

kendt Mage. Han satte ligefrem Præsten i Rette.

Præsten svang til Pathos!

»Men-ne-skebarn! Du forkaster den levende Gud! *Han* vil til Gengæld forkaste dig ind i det evige Mørke!«

»Aa, Guden fra det gamle Testamente ham vil a saamænd ikke gi' fire Skilling for!« svarede Kræn nok saa rolig.

Nu blev der Røre. Præsten raabte:

»Her er en forhærdet Sjæl! Her maa bedes! Her kan kun Bønnen hjælpe! — Paa Knæ alle og til Bøn!«

Amen! var der én der raabte.

Amen! svaredes i Kor.

Og Elias's Kone, der var den forreste i Bønnen, raabte:

»Ja lad os bede! Om det kunde lykkes os at uddrive Satanas af Kræns Hjærte!«

Men Kræn sa' højt til dem alle:

»Ok, I sølle Mennesker! I er ikke rigtig kloge no'en af jer!«

Dermed tog han sin Lue og gik.

III

— — — Siden den Dag var Forbindelsen brudt mellem Kræn og de andre; han var bleven som en Spedalsk for dem. Ingen af de Hellige ønskede at se ham i deres Gaard, at ikke Herrens Nidkærhed skulde fortære den ugudelige og de selv omkomme.

Kræn indrettede sig saa paa et Eneboerliv.

Et Stykke uden for Byen faldt Kragheden af mod Fjorden i nogle bratte Lyngskrænter. Dér i disse brune, udyrkede Bakker fandtes en grøn Plet, som stammede fra en anden »sær én«, som havde levet der for et Halvhundrede Aar siden, og paa denne grønne Plet, tildels støttet til de gamle, sammensunkne Jordvolde, der endnu laa der som en Slags Ruiner, dér byggede Kræn sig en Hytte.

Han dyrkede lidt Kartofler og lidt Have-

sager; han havde et Par Faar, Geder, Høns og en Hund.

Sammen med disse Dyr levede han her sit ensomme Liv.

Han havde lavet en Jordbænk uden for Hytten. Dér sad han ofte i timevis og saa' ud over Vandet til Bakkerne paa den anden Side, eller han drejede sit Hoved saa meget, at han kunde se den Vej, hvor Landsbyens Folk havde deres daglige Færdsel.

I de lyse Sommernætter sad han ogsaa ofte paa den Bænk, — og mere end et Par Kærestefolk var bleven sky for ham.

Kræn fulgte Nattens og Dagens Stemninger hen over Bakkerne og den dybe Fjord. Han levede med Solen og Stjærnerne.

Han holdt af at skue ind i de uendelige Dybder. —

Imens gik Aarene. Kræns Skæg blev langt og graat, hans Pande blev skaldet og syntes endnu højere, hans Hoved endnu mere præget i sin Form og Trækkene dybtfurede.

Og hans Aasyn fik efterhaanden et sjældent Udtryk af Højhed og Ro. —

Saa var det en Juleaften, han sad og spiste

et kogt Æg; det var hans Nadver. Der var en Seng, en Stol og Kogekakkelovn herinde. Rummet var mørkt; kun stod der et Tællelys paa Bordet henne ved ham; det kastede sit Skær paa hans ejendommelige Hoved, hans lange Skæg og hans kloge, gode Øjne.

Saa begyndte Hunden at knurre; den gamle lyttede.

Udenfor var det en rigtig Juleknog med Snefog hvirvlende hen over Bakkerne, saa han tænkte, det var dens puslende Fygen mod Ruderne, at han kunde høre.

Da Hunden imidlertid gav sig til at gø, rejste han sig og gik til Døren.

Dér stod en tilsnéet Kvinde med en Bylt paa Armen.

Hun rystede af Angst, som hun havde været forfulgt af vilde Dyr. Hun saa' med saa rædde Øjne op paa Kræn, at det var tydeligt, Folk maatte ha' været forfærdelig onde imod hende.

Kræn betragtede hende imidlertid med saadan Godhed, at hun helt forundrede sig over den gamle, værdige Mand.

Det gav hende Ro.

Et Øjeblik hengav hun sig til den hyggelige Lunhed herinde ovenpaa Uvejret udenfor.

Hun tog Overtøjet af og aabnede for Bylten.

Det var et lille Barn.

Hendes Øjne fløj hen til Kræn.

Men han saa' ogsaa inderlig mildt til Barnet.

Det var en mærkelig gammel Mand; han spurgte ikke om noget.

Hun blev helt rolig. Hun spiste, og Barnet fik Bryst.

Først da spurgte han, hvor hun egentlig skulde hen.

Hun sukkede. Hun tænkte, øjensynligt: »Nu faar a heller ikke Fred her.«

Jo, hun vilde da ha' været hjem til sine Forældre. Hun levede ellers i Landerup af hvad hun kunde fortjene ved sit Arbejde.

»Har du været hjemme før med Barnet?«

»Nej.«

»De er vel vrede paa dig derhjemme?«

Hun sad stum et Par Sekunder, men saa stod hendes Øjne fulde af Taarer, og hun bøjede sig med Hovedet i sine Hænder.

»Sig mig en Gang lille — hvad hedder du? ... Naa Lise! Det var et smukt Navn. A har en Gang for mange Aar siden kendt en Pige, der hed saadan, hun var ogsaa saadan en vakker Pige ... Hør lille Lise — holdt du af den Mand, der er Fa'r til dit Barn?«

»Om a holdt af ham? Det kan du da vel tænke!«

»Saadan rigtig af dit Hjærte?«

Hun nikkede.

»Lykkelige Menneske!« sa' Kræn. »Hvad for en Rigdom har du haft. Hvilken Skat har du ikke i det lille, yndige Barn!«

Lise saa' forundret op, som om hun tænkte, at dette her maatte vist være en Drøm. Saaledes havde aldrig nogen talt til hende; det var saa helt forskelligt fra det hun plejede at høre. Saa mild en Røst og saa god en Mand, — som hun kunde tænke sig Vorherre selv!

Men Kræn la' sin Haand velsignende paa hendes Hoved og talte til hende.

Det *var* Virkelighed.

Sikken Fred, der kunde være i Nærheden af et Menneske. Saa sikkert, han talte. Og som Luften var tryg at aande.

»Naa, min Pige,« sa' han, »saa du vilde nu komme hjem til dine Forældre i Aften med Barnet, fordi det er *Jule*aften og Menneskets Sind er fredeligt?«

»Jamen, a turde alligevel ikke. A har gaaet her i Heden længe.«

»Det kunde sikkert heller ikke hjælpe dig, Lise. De stakkels Folk her paa Egnen er nemlig saa religiøse, at de er umenneskelige. — Men nu kan du da blive her foreløbig, om du vil ta' til Takke.«

Han gik hen til Barnet med Lyset og saa' paa det.

»Aa sikken Rigdom du har her, Lise, i saadant et sødt lille Barn!« Den gamle Kræn saa' længe og dybt paa det.

Imens smilede Lise saa inderligt lykkelig. Nu syntes hun ogsaa selv, at hun var rig. —

Kræn gik ud og hentede Hø, som han havde staaende i en Stak til Gederne. Han plukkede saa meget gennem Snéen, at han kunde rede sig et Leje for Natten i et Hjørne af Hytten.

Hvormeget nemlig end Pigen satte sig

derimod, saa hjalp intet, hun og Barnet skulde hvile ud i den eneste Seng, der var.

Saaledes vilde den gamle ha' det.

Og Lise vædede Puden med Taarer af Glæde over, hvad der var hændt.

IV

De blev sammen, den gamle, ensomme Mand og den unge Kvinde, der var kommen i Ly her. Den gamle Mand havde faaet en Datter, og Datteren havde faaet en Fader, i hvis Nærhed der var Fred. Begge havde faaet et Hjem.

Og Barnets Smil og Graad blev en rindende Livskilde herinde. —

— Det er næste Juleaften. Lyset er ikke tændt endnu. Lise er oppe i Byen og gør Indkøb. Gamle Kræn staar udenfor og ser ud i Landskabet, hvor Røgen stiger til Vejrs fra alle Skorstenspiberne. Den hyggelige Røg fra Julenadveren.

Men saasnart han hører Barnegraad i Hytten, gaar han hurtig ind.

Han tager en Lærreds-Sut, der flyder i en Kop Gedemælk, og gaar hen til Vuggen og

skifter. Den gamle smiler, da han sér, hvor ivrigt den Lille klemmer Læberne sammen om den friske Sut, og han vugger Barnet i Søvn under en blid, sørgmodig Sang.

Lise kommer i Mørkningen. Lyset tændes. Der er hel hyggeligt nu hos Kræn i Kragheden.

Der er to Senge, to Stole og et pænt Bord, og navnlig er der rent herinde. Der er kalket til Julen. Ovnen er blank, saa den skinner i Skæret fra en ny Lampe. Lergulvet er strøet med hvidt Sand nede fra Fjorden, og der er Duft herinde af Enebær, der er plukket af Buskene i Heden.

De spiser en stegt Høne til Julenadver. De nyder den med Fred, de to ensomme Mennesker, dem, Landsbyens Hellige har slaaet et Kors paa Ryggen af og drevet ud i Heden. —

Det er saadan en dyb og rolig Glæde der er i deres Ansigter.

»A tyktes alligevel, vi skulde synge en Julesalme i Aften!« siger Lise.

»Naa ja, naar du har Lyst, syng saa, min Pige!« —

Hun smilede til ham.

»Men du er jo en Hedning!«

»A er hverken Hedning eller Kristen, a er et — *Menneske,* Lise!«

Og Lise var ogsaa akkurat ligeglad med det.

For han var god.

JOHAN SKJOLDBORG

SØFUGLEN. Skildring fra Havet. 3 Kr. 50 Øre.

SARA. En Kærlighedshistorie. 2 Kr. 75 Øre.

BJÆRREGAARDEN. 3. Opl. 3 Kr. 75 Øre.

GYLDHOLM. 2. Opl. 3 Kr. 50 Øre.

I SKYGGEN. Fortællinger. (Vignetudgave). 3 Kr., indb. i Silke 5 Kr., indb. i Skind 6 Kr.

WOLLE KROGH. Jydsk Folkelivsbillede. 75 Øre.

ALMUE. Billeder afsides fra. 2. Opl. 2 Kr.

KRAGEHUSET. Fortælling. 2. Opl. 3 Kr.

EN STRIDSMAND. Fortælling. 3 Opl. 1 Kr. 25 Øre.

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN